SANGEETHA
Jayantha Jayapalam.

AN ORIGINAL DRAMA

IN FIVE ACTS

PUBLISHED BY

Karra Atchayya,

BOOK-SELLER,

RAJAHMUNDRY.

SIXTH EDITION 2,000 COPIES.

PRINTED AT:

SCAPE & Co., by K. SUBBARAYUDU Bros.,

COCANADA.

1923.

Price 8 As. Postage extra.

కరాశి అచ్చయ్య అండ్ సన్సు, పబ్లిషర్సు బుక్ సెల్లర్స్ రాజమండ్రి.

ఘూలిసుబ్బారావు పాటలు పార్టు 1	0	12
డిటో 11	0	12
శాంతగోవిందనామాలు	0	2
లంకాయాగం	0	2
నోముల కథలు	0	8
కుశలవులయుద్ధము	0	8
పెద్దకుచ్చులకథ	0	8
చిన్నకుచ్చులకథ	0	4
శ్రీజనానంద కళ్యాణపాటలు	0	1
గృహకల్లోల నివారిణి	0	8

వైద్యగ్రంథములు.

వైద్యచింతామణి 2 భాగములు.	10	0
బసవరాజీయము	7	0
బాహటసూత్రస్థానము	6	0
అనుభవవైద్యము (8 భాగములు.)	4	0
శార్ఙ్గధరసహిత	3	0
చికిత్సాసారము.	2	8
సర్వౌషధగుణకల్పము.	2	8
ధన్వంతరినిఘంటు	2	8
శుశ్రుతశారీరము.	2	8
వశిష్టప్రోక్తము.	1	8
ధన్వంతరివిజయము	0	8
నేత్రదర్పణము.	0	8
వ్రణచికిత్స	0	8

సద్వాయిద్యాజీవనము.	0	8
వాజీకరకల్పతరువు	0	8
నాడీనక్షత్రమాల.	0	4
రసప్రదీపిక	0	2
వైద్యరత్నము	1	8
వైద్యపదనిఘంటు గుణభూషణం	0	8
వైద్యామృతము	1	4
సిద్ధమూలికారహస్యము యంత్రమంత్రసహాయము	1	4
రసయోగరత్నాకరము	0	12
అశ్వవైద్యశాస్త్రము	1	0
చికిత్సారత్నము	1	4
సుఖరోగచికిత్సరత్నము	0	12
అనుపానమంజరి	0	8
బ్రహ్మజ్ఞానానందము. ఇందుప్రపంచసృష్టిక్రమం అఖండజ్ఞానము ప్రపంచలయము తత్వజ్ఞానవృత్తి భగవంతునిప్రభావము జనులగుణములు స్త్రీలుచేయుచర్యలు ముక్తిమార్గము గృహస్థధర్మమార్గము యింకను అనేకవిషయములుగలవు. చదివితీరవలయును.	2-0	

సంగీత

జయంతజయపాలము.

(ఐదంకముల నాటకము.)

ఆఱవ కూర్పు 2000 ప్రతులు.

కాకినాడ:

స్కేప్ అండ్ కో., ముద్రాక్షరశాల ముద్రితము.

1923.

ఈ నాటకమున వచ్చు పాత్రలు.

పురుషులు.

జయంతుడు—కల్యాణపురాధీశ్వరుని కుమారుడు

జయపాలుడు—జయంతుని మిత్రుడు

చిత్రకేతుడు—పాంచాలపురాధీశ్వరుడు

వీరసేనుడు—చిత్రకేతుని కుమారుడు

జయవర్మ—చిత్రకేతునిమంత్రి

వెంకడు—ప్రభావతియొక్క విటకాడు

స్త్రీలు.

చారుమతి—జయపాలుని భార్య

నర్మద—చారుమతి చెలికత్తె

ప్రభావతి—జయంతునిభార్య

మోహిని—కల్యాణపురమునందున్న వేశ్య

సంగీత జయంత జయపాలము.

నాంది.

చ. సుమతులఁ బుణ్యమూర్తులను సూనృతవాదుల దేశభక్తులన్
విమలుల సత్కృపాకరుల వేడ్కలరారఁగ నెప్డుఁ బ్రోవుచున్
గుమతుల శిక్షసేయుచు నకుంఠితలీల జగంబునేలు శ్రీ
రమణుఁడు సర్వసద్గుణవిరాజితుఁ డేలునుగాక సభ్యులన్.

సూత్ర—(నాంద్యంతమున) అతివిస్తరంబేల? నటీ! నీ యలంకారము పూర్తియైనచో నొకసారి యిటురమ్ము.

నటి—(ప్రవేశించి) నాథా! వచ్చితిని. నగలు శృంగారించుకొనుటలో నొక్కింతయాలస్యమైనది. క్షమింపుఁడు.

సూత్ర—నీకును నీ పిచ్చిపట్టినదా. ఆహా! కొంతకొంత య స్థానాభిలాషఁ బడుచుండిరి.

నటి—నాథా! నాయజ్ఞానంబున కాగ్రహింపకుఁడు.

సూత్ర—రమణీమణీ! నిన్ననలేను. ఈ కలికాలంబునఁ గాంత లెట్లుండిరో తెలియును గదా.

సీ. బొట్టు మోపించును బొట్టుపెట్టుటమాను
భామామణుల్ కడు బలిసినారు
పతిసేవ విడనాడి పరపూరుషుని జేరు
పూబోఁడు లెందరో పుట్టినారు
మానాభిమానంబు మానకింతేని సం
సారులే దొమ్మర సానులైరి
పరపూరుషుని జేరఁ బ్రాణేశ్వరుని జంపు
బింబోష్ఠు లెందఱో వెలసినారు

తే. గీ. వెలిగె విపినచిత్రగతుల | జెలఁగు మీఱ
ఉద్యానంబు నిప్పుడో | క్ష...ంతి కొల
మాఁగి విహరించి మదికి సౌ | ఖ్యంబుగూర్చు
కొందుమో ప్రాణహితుఁడ యా | నందమెసఁగ.

జయపా—మిత్రమా !

తే. గీ. కుసుమఫలవితానంబులు | కొమరుమిగిలె
నందనోద్యానమనఁగ నా | నందమొదవె
నిందువిహరించి కడుసుఖ | యించి పిదప
గృహముజేరంగఁబోదము | కీర్తిసాంద్ర.

జయం—మిత్రమా ! నీయిచ్ఛవచ్చినట్లా చరింతము. అదిగో! ఆకాసారంబున కేఁగి యచ్చటనొకింతవిశ్రమించివృక్షంబులనుండివచ్చు మందమారుత సౌఖ్యంబును గాంచుదము. (కాసారము జేరుచున్నారు.)

జయపా—మిత్రమా' స్నేహమునకు మించినప్రశస్తమైనవస్తు వీజగంబున లేదుకదా! అందుమనమిత్రత్వమునుగురించి నుడువఁదరంబు గాదు. మన మైత్రికి భంగముగలిగింప మనజనకు లెంతయో ప్రయత్నముచేసిరికదా. దానఁ బ్రయోజనం బేమియు లేదు.

జయం—సఖా! ఇట్టిది యొకరివలన నగుకార్యము కాదు. మన మైత్రిని బురహరుఁడువచ్చి బాపవలెనని ప్రయత్నించినను బాయువా రము కాము. ఇది యాచంద్రతారకంబుగ వెలుఁగునదే. నీమనంబున నెట్లున్నదో మాత్రము నాకుఁ దెలియదు.

జయపా— తే. గీ. కులముపోనిమ్ము కడగండ్ల | గుడువనిమ్ము
అగ్ని చల్లబడగనిమ్ము | నబ్ధి నింక
నిమ్ము జనకుండు దూషింప | నిమ్ము నీదు
మైత్రి వీడంగఁ దలఁపను | మాన్యచరిత.

జయం—అదియే నాకుఁ గావలసినది.

(తెరలోఁ బాట వినిపించుచున్నది.)

జయం—ఆ మృదుతర కంఠస్వరం బెవ్వరిదో చూచితినా ? ఏమి గానము !

సీ. వాణీమహాసతి వాయించువీణార
వం బిదియంచుభా వమునఁదోఁప
సంగీతరసమిట్లు గంగాప్రవాహమై
పాఱుచుండెనటంచు మదికిఁదోఁప
హరిభక్తి యీరీతి నవతారమెత్తెనా
యనఁగ వినెడివారి కాత్మఁదోఁప
కోకిలారవమిద్ది ప్రాకటంబుగనంచు
చిత్తంబునందున చ్చెరువుబుట్ట

తే. గీ. సరసమై తనరెడి తన స్వరమునెత్తి
పాటఁబాడుచు నిప్పుడీ బాటవచ్చు
చుండె గాంచినావె! మిగుల చోద్యముగను
నందముల కిక్కయై యొప్పు మందయాన.

(పరికించి) అహో! పాటపాడుటయే కాదు.

చ. అడుగులు మెల్లగానిడుచు నట్టిటుజూచుచు నోరచూపు సొం
పడర; పరీక్ష సేయుచును భవ్యవనంబును; పాటఁబాడుచున్
వడివడిఁ బూలఁగోయుచు సుపర్వసతీమణి సుందరత్వమున్
లలి బురడింపఁగాదగిన నాతిని జూచితివే హితోత్తమా.

తే. గీ. తరుణిశారీర సౌందర్య తతులు నన్ను
నెల్లెడలనాక్రమించి యిప్పైంతశోభ
గలుగఁజేయుచునుండెనో కాంచినావె
దివ్యలావణ్యసీమ సతీలలామ!

(మోహిని ప్రవేశించుచున్నది.)

మోహి — (స్వగతము)

(2) పాట—మోహిని.—జంఝూటి రాగము—త్రిశ్రజాతి

1 నాసారిమాయదారి । నాసాటితంత్రకారి । కాంచినావేభువిని ॥ కామినులయందుమీరు !

లేనిపోనిప్రేమచూపి । మానవులబంధవైచి ॥ మానధనమెల్లగొని । పసిబూసిపంపుదాన ॥ నాసారిమాయదారి ॥

2 తంత్రములబన్ని మైత్రి । తలగజేసిచింతముంచు । సూత్రమును బట్టినాను । చూడుడయ్యనామహిమ ॥ నాసారిమాయ ॥

సీ. మాయమంత్రము బన్ని । మహితగుణాఢ్యులఁ
జెచ్చెర వశులుగాఁ । జేయుదాన
పటువేషమునుబూని । విటకాండ్ర వంచించి
ధనమునెంతైనఁ గై । కొనెడిదాన
లేనట్టిపోరు గ । ల్పించి జనుల్ మెచ్చఁ
బతిసతులను నెడ । బాపుదాన
కల్లప్రేమలజూపి । కాంతుఁదీరంగను
జేసెద జారుల । సేవకులుగ

తే. గీ. నిదియునదియంచు లేదికి । నెన్నియైన
చేయఁగాఁగల సతతంబు । చెలువుమీర
తోడివేశ్యలు నన్ను సం । తోషభావ
మూని సేవించుచుండంగ । నుర్వియందు.

మహారాజుగారు నన్ను బిలపించి జయంతజయపాలురమైత్రికి నెట్లయిన భంగముగలిగింపుమని యానతిచ్చిరికదా. ఇప్పుడా కార్యంబునందు నే నేమరక ప్రవర్తింపవలెను. (జయంతజయపాలురఁ జూచి) ఇరుగో వారిక్కడనే తటస్థించినారు.

జయం—(మోహినినిజూచి) మిత్రమా ! తరుణీమణి నిప్పుడు కన్నుదీరఁ జూడవచ్చుచు చూడుము

చ. కమలభవుండు వేడ్కఁజిర । కాలము ఘోరతపంబు జేసి, యీ
కమలముఖిన్ సృజించెనటు । గానియెడల్ మది నెంచిచూడఁగా
విమలమృదుత్వముల్ సొగసు । వేడ్కలునిండిచెచూపుఁగోపులున్
సుమహితదేహసౌష్ఠవము । శోభిలుచుట్టులు ప్రాణమిత్రమా.

భళిరా! ఈయిందుముఖి సుందరవదనారవింద సందర్శనంబుఁ జేసి నాజన్మము పావనంబైనది. ఇట్టి తరుణీశిరోమణిం గూడని నాజన్మమేల ? సఖా ! ఈమెరెవ్వరో యెఱయుదమా ?

జయపా—అరయనవసరము లేదు. ఇది మన పురంబునందు వేశ్యయే.

జయ—అట్లయినచో నేఁటిరేయి దీనిగృహంబునకు మనము బోవచ్చును.

జయపా—

చ. హరహర యెంతమాట హితు । డాయిటులాడఁగ నెట్లుతోఁచెనో
పరవనితన్ రమించుటలు । భావ్యమె శ్రేయముసంప్రదాయమే
స్థిరతర కీర్తివోవుగద । చెల్వగనవ్వరె చూచువారలున్
సిరతము మానసంబునను । నీరజనేత్రియుఁ గుందుచుండదే.

జయం—నీవసిన ట్లీమె పరవనిత కాదుకదా. వేశ్యయేకదా. కావున నేఁటిరేయి నాకోరికం దీర్చుకొందు.

జయపా—మిత్రమా !

తే. గీ. ఎవఁడు ధనమీయ నాతఁడే । ధవుడటంచు
వలపుఁ జూపించుచుండి ద్ర । వ్యంబు గొందు
రెపుడు నిజమైనప్రేమ లే । దింతమైన
మాయలకు లంజలకొలంబు । మాతృగృహము.

తే. గీ. ధనముని చ్చినవెపుడు ము ౯ దంబుగూర్చు
ధనమునీయంగ లేకున్న ౯ దరలఁజేయు
కంచుకాగడఁ వెదకిన ౯ గరుణలేదు
వివిధ కుగుణగణోపేత ౯ వేశ్యమాత.

వేశ్యాంగనలపొందు హేయభాజనంబని నీకుమాత్రము తెలియదా ? తెలిసియుండియు నిట్లుల యజ్ఞానాబ్ధిలోఁ బడెదవు.

జయ——సఖా ! అనేకమందయాంగనలఁ దిలకించితినిగాని యీ యందచందంబులుగల కుందరదన నెంతయును వీక్షించియుండ లేదు. ఇక్కాంతామణింజూచినయంతనే మారుండు నాపై శరంబులఁ బఱుప సాగెను.

జయపా——పెద్దలచే హేయంబుగఁ జూడఁబడుచున్న యీ వేశ్య పొందు నభిలషించుచున్న నిన్నేమని వారింపఁగలను. చాలుఁజాలు. ఇంక నీవాసంగతి గట్టిపెట్టుము.

మోహిని——(స్వగతము) అదుగో! రాజకుమారుండును నతని సఖుండును నేదియో సంభాషించుచున్నారు. ఇప్పుడు నేనొక చిత్రమును జేసి యాపిదప నేమగునో యాప్రాంతంబునందుండి వీక్షించె దను. (మంత్రికుమారుం జూచి చేసైగఁజేయుచున్నది.)

జయం——మిత్రమా ! నిన్నేటికో యవ్వారాంగన పిలుచుచు న్నది. ఒక్కసారి బోయిరమ్ము.

జయపా——(వేశ్యను సమీపించుచున్నాఁడు.)

మోహి——(మంత్రికుమారుంజూచి) మంత్రికుమారా ! వచ్చితివా? ఇటురమ్ము. నీకొకరహస్యంబు జెప్పెదను. (అని చెవిలో నేదియో చెప్పి నిష్క్రమించుచున్నది.)

జయపా——ఛీ! కులటా! ఆఁడుదానవు కాఁబట్టి బ్రతికిపోతివి (అని జయంతుని సమీపించుచున్నాఁడు.)

జయం.—(జయపాలు నవలోకించి) సఖా! నిన్నా వారాంగన యెందులకుం బిల్చె?

జయపా.—ఏమియు లేదు. ఏదోరహస్యము చెప్పెదనని చెవిలో "వడ్లగింజలో బియ్యపుగింజ" యని పలికి తనదారిని బోయెను.

జయం.—ఏమి! అట్లని చెప్పిపోయెనుగా! వంచన జేయుపలుకు లెప్పుడు నేర్చుకొంటివి?

(3) సాంగు—జయంతజయపాలుర డైలాగుమోహన-రూపకము

1 జయపా॥ దైవసాక్షి నామాటయథార్థము సుమి నమ్మిమా॥ దైవసా॥
ఈవేశ్యలమాయమట । లిట్లేమోసగించుమిమా॥ దైవసా॥

2 జయంతు॥ చాలుచాలుచలుపుడవని । చాలమోసపోయితి॥ చాలు॥
పిలచివడ్లగింజలోని బియ్యమంచు జెప్పునా॥ చాలుచాలు॥

3 జయపా॥ అనృతమాడు వాడగాను । అనలసాక్షిగా నేను । మనసు
కలతపరచిమనల । మైత్రిచెరుప । జెప్పనా॥ దైవసాక్షి॥

7 జయం॥ నాకుదెలుపనిచ్చలేక । సాకుపన్నినావుగా । రాకునా
దుచెల్మికినిచి । రాకుగలైనాకిక॥ చాలుచాలు॥

జయపా.—నీపాదసాక్షిగ నిక్కంబుబల్కితిని. ఇందసత్యమెంత మాత్రమును లేదు. అనుంగుసఖా! నాసంగతి నీవెఱింగియు నిట్లేల పల్కెదవు?

జయం.—ఓరీ! జడమతీ! నీసంగతి నెఱుంగక మోసపోతిని. ఆహా! ఎంత టక్కుటమారవిద్యలు నేర్చితివి! నేనభిలషించిన యారమణింగూడ దలంచి యా కాంతతో నెద్దియో సంభాషించి నాయెద్దనసృతంబులు బల్కుచుంటివా?

తే. గీ. బాల్యమిత్రుండవంచు నా భావమందు
దలంచితినిగాని యిూరీతి దలంపలేను

భళిర గనుగొంటినేఁడు నీ మైత్రిమహిమ
చాలుఁజాలింక నిదె నమస్కారమయ్య.

జయపా—(తనలో) అక్కటా! ఆటక్కులాడి యెంతగార్యంబు చేసెనుకో ఎన్నఁడును నాయందు నిందవేయని ప్రాణసఖుండు నేఁడిట్లు పలుకసాగెను. ఇప్పు డేమి చెప్పుదును? (ప్రకాశముగా)

ఉ. తల్లినిగోరినట్లు సుమి తథ్యముబల్కుచు నుంటెనిప్పు డు
త్ఫుల్లసరోజనేత్రి రతిఁ బొందఁదలంచిన వాఁడనేని నా
యుల్లమునసత్యముఁ బలుక నొప్పదు నీకడ, నివెఱుఁగవే
సల్లలిత ప్రతాపగుణ సాగర నీవిటులాడఁబాడియే?

జయం—ఈమాటల కేమిలెమ్ము. ఎంతటివారైనను సిట్టి సమయంబులం దనృతంబులాడి తీరుదురు. ఆహా! చిన్నతనంబునుండియు నిన్ను నమ్మి మోసపోతిని.

తే. గీ. పాముఁ గరుఁ బాలుపోయుచు భవ్యమతిని
బెంచి పెద్దదాసిగఁజేయ నంచితముగఁ
గరుణబూనక కఱచెడి కరణిగాఁగ
నొప్పుచున్నది నీచేష్ట మున్నెయందు.

జయపా—(తనలో) ఆహా! ఇప్పుడేమందు. అయ్యో! ప్రాణపదంబగు సఖుండు నన్ను నిష్కారణంబుగ నిందించుచున్నాఁడు. కట్టా ఏమి సేయుదును? (ప్రకాశముగా)

తే. గీ. లేదు నాయందు దోషంబు లేదులేదు
ఎపుడు మోసంబు చేయఁగ నెంచలేదు
అన్యతమాడంగఁ దలఁపలే దాత్మయందుఁ
గరుణఁ జేపట్టి రక్షింపు వరసఖుండ.

మిత్రమా! బాల్యంబాదిగ నెన్నఁడును నీతో ననత్యమాడక నా ప్రాణములకన్న నిన్నెక్కుడుగఁ బ్రేమించుచు సంసారము నైనను సరకు

గొనక నీతోడిదె లోకంబని చరించుచున్న నన్నీరీతింబలుకన్యాయమా?

జయం.—చాలుఁజాలు. ఇంకననవసర ప్రసంగము చేయుఁబోకుము.

ఉ. చాలునుజాలు స్నేహితపు సంగతులన్ గనుగొంటి జక్కఁగా
బేలతనంబుఁబూని యువి వేకుడనై చరియించినాఁడ నీ
లీలను మైత్రి; చిత్రమగు లీలల వంచఁ జేతువంచునో
బాలిశ! యెంచలేదెపుడు భావమునందున వేయునేటికిన్.

ఇంక మారువలుకక గృహంబునకుఁబొమ్ము. నామిత్రత్వమును నేటినుండి మఱచిపొమ్ము.

జయపా.—సఖా! ఎంతకర్ణకఠోరములగు పల్కులఁబల్కుచుంటివి?

మ. అకటా! నన్నిటులాడ బాడియగునా హా! మిత్ర! యేనుండు? న
య్యకలంకాత్ముని వదసాక్షిగను నా యందెప్డు ద్రోహంబు లే
దొకయింతేనియుఁ జెల్లునే యిటులు కోపోద్యోగముంబూనఁగా
నిఁక నేడేడకుఁబోదు దిక్కెవరు నీ వేకాక భూమండలిన్.

జయం.—

మ. బ్రతిమాలన్ బని లేదు లేదు వినుమా పల్మాటలిం కేల, ని
శ్చితమున్ దెల్పితినీకు స్నేహమిఁకగాంక్షింపఁగఁ జిత్తంబు, స
మ్మతినిం బూనది కేమిచేసెదను బొమ్మా వేగ నన్వీడి, సు
స్థితసౌఖ్యంబును జెందు వారవనితన్ జెల్వొందగా గూడుచున్.

జయపా.—హరహరా! ఎట్టిమాటలాడుచుంటివి. నిన్ను బాసి నేనెందుబోగలను. మిత్రమా! నామనంబు బరిశోధించుట కిట్లాడుచుంటివా లేక నాకర్మఫలం బిట్టులుండెనా. నిన్ను విడనాడి తృటికాలంబైనను జీవంబులతో మనగలనా? నీవిషయమై నేనెప్పుడును ద్రోహంబు దలపలేను. అట్టిదేదైన నుండెనేని గరుణింపుము.

జయం.—(స్వగతము) ఈదుర్మార్గుడు నన్నిదివఱకెంత మోసము చేసినాడో. ఈతని స్నేహంబున మఱగి నేను సంసారసుఖంబులుగూడ

మఱచియుంటిని. ఇంక నేను నేటిదినంబున మాతండ్రిగారి సెలవు గైకొని మాయ త్రవారింటికేఁగి జాయుందిలకించెద.

జయపా — స్నేహితుడా! నాప్రార్థనమంగీకరింపవా.

జయం — ఇంక నీవాసంగతి దలపెట్టకుము (అని నిష్క్రమింం చుచున్నాఁడు)

(4) సాంగు — జయపాలుడు ఫీల్వారాగము-ఆదితాళము

1 ఎంతచేసెనీవేశ్యతా । మంతనమున మామైత్రిచెరచెనయ్యో॥ ఎం॥ పిలచివడ్లగింజలోననున్నది । బియ్యపుగింజనిపలికె । నాచెలువుడి ట్టిమాటనమ్మకెంతయు । నలిగినన్నుబోనడచె । యీమాయలఘుచింత నెట్లుదాటిబ్రతుకుదు । నవనిలోనహాశౌరి । గిరిధారి । యేదారి । దనుజారీ॥ ఎంతచేసెనీవేశ్య॥

2 ధరణిలోనవేశ్యకాంతలెంతటి । తంత్రమైనబన్నుదురు । శరధివారి చేట చెరగనేర్తురు విరతురావమోకాల । యీసరసిజాండముబం తులట్లగొని । చక్కగనాడెడువారు । మననీరు । ధననారు।లిలవా రీ॥ యెంతచేసెవేశ్య॥ యెంతచేసె॥

జయపా — అక్కటక్కటా! ఆమాయలాడి యెంతచేసినది. దా నిమూలంబునఁగదా మాస్నేహము భంగమైనది. అయ్యయ్యో! త్రుటి కాలంబైనను నన్ను బాసి యెరుంగనిమిత్రుండు నన్నుఁబాసె. హా! దై వమా! నాకిట్టిచింతగూర్ప నీకు న్యాయమా. (యించుక యూరకుండి) స్నేహంబునకు మించిన వస్తువు మరియొంను లేదుకదా. ప్రాణమిత్రుఁడ గుజయంతుఁడే నామైత్రివలదని నిరాకరించినప్పుడు నేనీపురంబుననుండ నేల? సన్యాసివేషంబు ధరియించి నాయిచ్ఛవచ్చినస్థలంబులందుఁ జరిం చుచుఁ గాలంబు గడపెదను. (నిష్క్రమించుచున్నాఁడు.)

[వెంటనే మోహిని ప్రవేశించుచున్నది.]

మోహిని—(స్వగతము) నాతంత్రము బాగుగా ఫలించినది. వీరిరువురిమైత్రికిని భంగముగలిగినది. అవును. భంగము కలుగ కేమగును. నేను చేపట్టినకార్యము మరియొకతీరున జరుగునా. ఇంక నేనీసంగతిరాజుగారికిం దెలిపి బహుమతిం గొనియెద.

(నిష్క్రమించుచున్నది.)

ఇది ప్రథమాంకము.

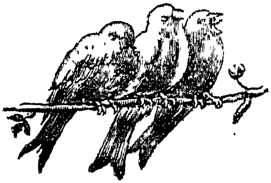

సంగీతజయంతజయపాలము.

ద్వితీయాంకము.

పాంచాలపురము.

[ప్రభావతి సౌధము.]

(5) సాంగు—జయపాలుడు కళ్యాణిరాగము-రూపకము

1 పాలనీళ్ళబోలు చెల్మి । పాడువడెనుగా॥ దైవవిధిని॥ పాల॥ ఏలబ్రి
తుకుసఖుని బాసి । యొందుజొచ్చెదా॥ కష్టైనగుచు॥ పాల॥

2 మాయదారి పాడువేశ్య । మాటసెల్లెగా॥ మాయెడలను॥ మా॥
మాయపనిపతిపుత్త్రుడు । దాయయయ్యెగా॥ ఏమిసేతు॥ పాల॥

జయపా—(సన్న్యాసివేషముతోఁ బ్రవేశించి) ఆహా! కాలసంతయు నెక్కటీరుఁగడప నెవ్వరికినిఁ దరంబుకానుగదా. త్రుటిలో నేమి సంభవించునో యెవ్వఁడు నెఱుఁగలేడు. బాల్యంబునుండియు నెన్నఁడును నెడఁబాయని మామిత్త్రత్వమునకు భంగముకలిగినది. ఆహా! మిత్త్రునిపైఁ బ్రేమ యెంతచేసినది. సన్న్యాసివేషముగూడ వేయించినది (పరికించి) ఇదియేకదా. నామిత్త్రుడగు జయంతుని భార్యాగృహము. ఆతనిపైనుండు ప్రేమను వీడలేక యత్తవారింటి కరుదెంచునతని కెఱుకలేకుండ వెంటఁబడి వచ్చితిని. ఇప్పుడు నేనేమిసేయుదు? (ఇంచుక యూరకుండి) చేయుటకేమున్నది. ఈయరఁగుపైఁబరుండెదను (అనిపండుకొని)

మ. సతతంబుక్ ఘనమైత్త్రి పెంపెసఁగ మేల్ ॰ శయ్యాతలంబందు నా
క్షితిపాలాత్మజుతోడఁ బండుకొనుచుక్ ॰ బెల్వొందు నేనిప్పు డా

హితుఁడై ప్రేమనువీడలేక యకటా ! యీతిన్నెపైఁ బండితిన్
స్థితి కేమందును జెప్ప గాఁదరమొకో ! స్నేహానుబంధంబునన్.

ఎన్నటికైనను స్నేహితునితోఁ గలసి సంభాషించు భాగ్యంబబ్బునా; ఆభాగ్యంబు లేకపోయినను నాతని ముఖకమలసందర్శనంబుచేతనైనను నామనస్తాప మొకింత పోగొట్టుకొనుచుందు. (ఇంచుకయూరకుండి) ఆహా ! నిద్రపోవుచున్నను రాకున్నదికదా. నిలుచున్నను, గూరుచున్నను, మేల్కనియున్నను, శయనించుచుండినను, మిత్రుని సంభాషణయే వినఁబడుచుండును, (జయంతునుద్దేశించి)

క. నడచితివె నీమాటల
కడుగైనం దాఁటి యెప్పు ! డతికౄరుఁడవై
ముడిచితివే పరధనముల
విడనాడగ నేటికయ్య ! వీరచరిత్రా.

ఇంతకును మనమైత్రిని భంగముసేయుట కాహారాంగనయే ముఖ్యకారణము. (మోహినినుద్దేశించి)

తే. గీ. పరఁగ జయపాలజయంతుల ! భవ్యమైత్రి
లతను ద్రెంచివేయుటకునై ! క్షితితలమున
బుట్టికను పొందియుండెఁగా ! పోలునకట
నిక్కముగఁ జూడనీమోహి ! నిగజంబు.

(జయంతునుద్దేశించి) సఖా ! జయంతా ! పరిపూర్ణజ్ఞానసంపన్నుఁడవగు నీవు కూడ నజ్ఞానాబ్ధిలోఁ బడితివే. నాపల్కులనించుకయు నమ్మకపోతివి. అక్కటా ! నామైత్రి విడిచితివి. (అంతలోఁ దలుపుదీయు చప్పుడు వినవచ్చును.)

జయపా—(తలుపులు చప్పుడువిని) తలుపుచప్పుడగుచున్నది. ఎవరైన నివతలకు వచ్చుచుండిరి కాఁబోలు. ఇచ్చట శయనించియున్న

నన్నుఁజూచి యేమియు ననరుకదా. సన్యాసివేషధరుండనై యున్నన న్నెవ్వ రేమననెంతురు ?

ప్రిభా—(తలుపుఁదీసికొని రాజవీధిలోనికివచ్చి) ఆహా ! నేఁడెంతయుఁ బొద్దుపోయినది, నాధుఁడు వచ్చియుండుటచేతఁగదా యిట్టులాలస్యమైనది. ఇందుకా మేదరి యెంతయాగ్రహించునో. కానిమ్ము. త్వరగాఁబోయి నాధుఁడు నిద్రనుండి లేవకపూర్వమే యరుదెంచెద (నడచుచున్నది)

జయపా—(ప్రిభావతినివిలోకించి)ఏమిదీ! ఆశ్చర్యముగనున్నది. ఈతరుణీమణి యెవ్వరో యొంటిగా నెక్కడికో పోవుచున్నది. (ఆలోచించి) అంతఃపురపరిచారిక కాదుగదా. అ-యినచో నర్ధనిశీధమందుఁబోవనేల? నామనంబునందణుమాత్ర మనుమానముజనించుచున్నదిఎవరైననేమి? ఈమెయెక్కడికేఁగునో! నీమెకెఱుక లేకుండ వెంటనేఁగియుదంతం బారసెద. (అని నడచుచున్నాఁడు.)

(అంత తెర లేచును.)

(మేదరిగృహాము).

ప్రివేశము — మేదరి వెంకఁడు.

(తనలో ఆకసమువంకజూచి) అబ్బో ఆకసానపిల్లలకోడి నచ్చరత్తం అపుడే చాలదూరం పోయింది నాముద్దులమితారి పభావతిసాని యింకనూ రాకున్న దే! ఆయంచగున్న యిప్పుడేఒచ్చునోయిక నేఒచ్చునో యని చూడలేక నాకన్నులు పొడికన్నులైపోయినవి అబ్బబ్బా పానింయి సుగుఃకొందిగంద! మా రాస్యం ఓరికి తెలలేదుకద ! తెలిస్తేనాపాణాలు పోయినట్టే సందేలమా రాచోరి పిల్లతో పొత్తు పాణాలు తీస్తాదేమో అని బయంఅగుసుండాదికాని ఆలేతమూవిసిగురు బోలు ఆయొయ్యారి బామనుతలుచుకుంటె నావళ్ళంతా కాకరకాయలాగున జలపరిస్తాది యిరాళియెన్నాతాది కల్లెర్రబడతాఉ ఆజాయనినాకు పిచ్చెత్తుతాది

కరచేపాము కొట్టేభూతము కానరాగా. సినాలెక్కుతాయి. కూడుసై
చదు. ఏమి సేయను మరి కాని, నిజానికి తలిస్తే యెదవపనే కాని ఓడిపెళ్ళా
న్ని మరోడాతగులొక్కసిసిగ్గులేక నాసిబాసి యెందరు పోకిరిలంజకొడు
కులు నావంటివాళ్ళున్నారు యింతకూ నాపున్నెంసేత ఆరానపిల్ల నాకు
లబించింది కాని అందరికి లబిస్తుందా. నాపున్యెం నా బాగ్యం. నా అదరోట్టం.
మంచిదీ ఏం సెప్పమూ. యీయాలింతాలస్యం దాని మొగుడుగీనిరా రేదు
గంద (ముందుచూచి) అదిగో అదిగో నామిటారికత్తె నాగురివిందపూల
బంతి తక్కుచూతాం కుచూ వస్తోంది. రానీ దీనితస్సా జెండా నాతడా
ఖా చూపిస్తాను.

[జయపాలుడు రహస్యముగ వెనుకనుండి వచ్చుచుండ
ప్రభావతి ప్రవేశము.]

వెంకడు.—అదిగో అదిగో నారతనాలమూటవచ్చినది రారా
అయితే ప్రభావతీ నేడింత జాగేలసేసినావో చెప్పుమా?

[కనబడకుండ దాగియుండును.]

(6) పాంగు—వెంకడు—బారువ-ఏకతాళం

1 ఓసోసిరాసపిల్లవొచ్చేసినావటే। చూసుకోవెనాదీతమాస॥ ఓసిపి
ల్ల॥ చూసుకోవె నాదీతమాస॥ నిసిరేతిరాయెకదె। నేడేలరావే।
వసివాడినానేయీమాల॥ ఓసిపిల్ల॥ వసివాడినానేయీమాల॥యి
ప్పుడేవస్తావో యికనేవస్తావో। యెదురొచ్చిసూసూతున్నా నే। కా
సింతసప్పుడైన నీవానుకొంటినే। చొప్పుతగ్గిపోయె। చూపుత్రో
లగీపోయె। యొప్పూలకుప్పా రాగదవే॥ ఓసిపిల్ల॥
2 యీయెదురుబద్దాతో। యీపుపెట్లగొడతాను। ఏమేయింతాజాగు
సేయా॥ ఓసిపిల్ల యేమే యింతాజాగు॥

ముద్దులిత్తూనంచు । మురిపేముం తోనుంటి । సుద్దులాడావేమొ శోభానమురావె । మొద్దూలాగ పల్కవేమి । ఓసిపిల్ల గద్దారితనమూ నెనాతో । నీవింతపొద్దూపుచ్చానే లెచిలుకా । సెప్పవేమి ॥ఓసోసి రాసపిల్ల॥

వెంక — (ప్రభావతింజూచి) అన్నులమిన్నా । నేడింతయాలస్య మైన దేమి?

జయపా — (స్వగతము) ఈమెనూత్రి మెవ్వరో తెలియకున్నది. వీఁడుమాత్రము మేదరియని తెలియుచున్నది. అయినను నీమె యేమి ప్రత్యుత్తరంబిచ్చునో చూచెదను.

ప్రభా — ఓయీ ! మేదరనాయకా! నేఁటిదినంబున నాభర్త యరుదెంచుటంజేసి యాలస్యం బైనది. కావున క్షమింపుము.

జయపా — (తనలో) హా! తెలిసినది. ఈమె తప్పక యీపురంబునేలు రాజునకుఁబుత్రియు, నామిత్రుఁడగు జయంతునకు భార్యయు నైయుండును. "నాభర్త నేఁటిదినంబున వచ్చుటంజేసి యాలస్యం బైనది" యని వక్కాణించుచున్నది. నేఁటిదినంబున నిచ్చటికివచ్చినది నా మిత్రుఁడేకదా.

తే. గీ. నీచ మతినీచమంచును ♦ దోఁచనీయ
దెట్టిదుర్మార్గ కార్యంబు ♦ నేనిసేయ
బుద్ధిపుట్టించుచుండును ♦ మోహ మహహ
యెట్టివారలకైనను ♦ నెంచిచూడ.

అయినను ముందుగఁ దొందరపడనేల. ఇంకనునీమెసంభాషణ విందును.

వెంక — ఏమీ నీమగడేవచ్చినాడా! జయంతుడేనా?

ప్రభా — కాక మరెవ్వరు !

జయపా—(తనలో) ఇప్పటికి స్పష్టమయినది. ఈతరుణిజయం తుని భార్యయే. అక్కటా ! ఇందుకేమనిచింతింతు.

మ. జననంబందెను రాట్కులంబున మహా ౹ సౌభాగ్యముఁ గాంచిదు
ర్జరుఁ డూరుండగు మాజయంతునకు భా ౹ ర్యారత్నమై వేనవేల్
వసితల్ భక్తిమెయిన్ నిరంతరము సే ౹ వల్ సేయుగానుండు, ని
వ్వనితారత్నము సిగ్గులేక యకటా ౹ భావ్యంబె యిట్లుండగన్.

ఆహా ! పావనంబగు వంశంబునఁ గళంకముప్రాప్తించుట యి ట్టివారి వలననేకదా.

క. ఎక్కడ రాడ్వంశము మరి
ఎక్కడ మేదరకులంబు ౹ నింతేనియు లో
నక్కట సిగ్గునుబూనక
యిక్కన్నియ వీనిఁగూడు ౹ ఓడ తలంపన్.

(ప్రభావతి నుద్దేశించి)

తే. గీ. నిన్ను గుణరాసిగా నెంచె ౹ నీధవుండు
కులటవై యొప్పుచుంటివి ౹ కోర్కెమీర
నుభయకులంబులకీర్తికి ౹ నుర్విలోల
భంగముఁ గల్గఁజేసితె ౹ పాపచిత్త.

ఓసీ ! చండాలి ! నీవు వేశ్యవై జన్మించుటకు మారుగా సుక్షత్రియకాంతవై పుట్టితివి నీమూలంబున నెంతమందికి దుర్యశంబు సంభవించునో యెఱుఁగలేకపోతివి.

వెంక—నీభర్తయేవచ్చిన నీవునాకడకిక రాకుము. నీదారినీవి నాదారినాది వేగపొమ్ము.

ప్రభా—నిన్నునమ్మియున్న నన్నుఁ గన్నుచూపునఁ జూడనొల్లాయమా. నీవేనాకు ప్రాపని మది సంతోషపడుచుంటి.

జయపా—(తనలో) ఆహా ! ఈకులట యెంతసిగ్గువిడిచి పలుకుచున్నది. తుచ్ఛుండగు వీనిసంగతి నెడబాయలేక యెట్టికర్ణకఠోరమగు పల్కుల నుగ్గడించుచున్నది. అక్కటా ! భగవంతుడీమోహామునుదానినేల సృష్టించెనోకదా !

వెంక—ఇంకనిన్నాతఁడు తనయింటికి తీసికొనపోవునుగదా యిక నీకునూ నాకునూ యెట్లుపొత్తుకలుగును ?

ప్రిభా—నిన్ను విడనాడి యేఁగుదుననుకొంటివా. అట్లెన్నటికిని తలంపకుము.

వెంక—వెళ్లక యేమి చేసెదవు ?

ప్రిభా—మరియొకప్పుడు వత్తునని పలికెదను

జయపా—(తనలో) ఈజారిణి భర్త లేనంతకాలంబును వీనితో సుఖంబుగ వర్తించుచున్నది. ఇప్పుడుకదా సతులనుబుట్టినింటకడపెద్ద కాలముంపఁగూడదని నాకుఁ దోఁచినది. ఉంచినను నందఱునిట్లెయొనర్తురా ! ఎక్కడనో యిట్టిదుష్టచిత్తులుందురు.

వెంక—ఎప్పటికైన నీవత్తవాఁడింటికేగవలసినదానవేకదా ?

ప్రిభా—అట్లయినచో నిదగ్గఱనున్న కత్తినాచేతికొసగుము; చిత్తంబున భీతిలేక నిదురించుచున్న నానాథునిఁ జంపివచ్చెదను. పిదప మన మిచ్ఛాలీల వర్తింపవచ్చును.

వెంక—అట్లుతప్పక చేసెదవా ! అటులైనచోఁగానిమ్ము.

జయపా—(తనలో)

మ. కులటా ప్రాణధవుఁ వధింప మదిలో నీ గోర్కెన్ విలోకించితే
తులువా! మేదరి! భీతిలేదె యిటు నీ కిట్లోఁగూడియున్నట్టియీ
లలనన్ భర్తనుజంపి రమ్మనుచు నా కీహ్లాదంబునం జెప్పుదే
యిల మిమ్మిద్దఱ జంపినన్ వినుఁడఘం బింతేనియున్ రాదుగా.

(7) సాంగు—జయపాలునకు కమాచి. అటతాళం.

1. ఎంతకైనను తగినదానవె । యీతిభర్తృనాశినీ । కాంతుగొంతుక
గోయనెంతటి । కార్యమున్ దలపెట్టితే॥ ఎంత॥
2. మేకవన్నెల పులివివైపతి । మ్రింగజూచితె ఘాతకీ । పీకఁగో
మేదరిని గూడుచు । విభునిజంపగ నెంచితే॥ యెంత॥
3. అకటా స్త్రీజాతి ధారుణి । నెంతకైనను జాలదే । మక్కువలు
చూపించి విషమయ మానసంబున జెలగరే॥ ఎంత॥

(ఇంచుకయాలోచించి) ఆహా! కలికాలంబున నెన్నిచిత్రంబులు గనుపించుచున్నవి. స్వమతస్వగౌరవాభిమానంబులడుగంటినవి. లజ్జవిడనాడఁబడినది. సజ్జనులకు హాని తేఁదలంచుదుర్మార్గులనేకులుప్రబలిరి కూటసాక్ష్యంబులొసంగి ధనంబుఁగొనుచు మహానుభావులమని విఱ్ఱవీగు నవివేకులా పెక్కుమందికలరు. ప్రార్థనలంగీకరింపక, తుదకుదానికిఁ బ్రత్యుత్తరంబైనను,నిచ్చె నేని పరువుపోవు నేమోయనితలంచుచు, మంత్రిలహస్తంబున బొమ్మలులాగున నాఁడుభూనేతలు వెలసినారు. గురుశుశ్రూష జేసి సమస్తవిద్యల నభ్యసించి తుదకు గురువులపైఁగాలుద్రువ్వ కొంటెశిష్యులుప్రబలుచుండిరి. పెద్దపెద్దయుద్యోగంబుల కాసించికొందఱుకుమతులు తమభార్యలయెడ జేయుదుర్మార్గకృత్యంబులుదలంపరాదుకదా. పతిసేవవిడనాడి స్వైరిణీవృత్తిబూని చరించు సంసారతరుణులుసిగ్గులేక మందమందలుగఁబయలుదేరుచుండిరి. నేఁడువిటకానిపైఁబ్రేమచేఁ దనభర్తనుగూడ,జంపఁదలంచుగాంతను గన్నులారఁ గంటిని. ఓహో! ప్రపంచంబున నింక నెన్నిమాయలు కలవో!

ప్రభా—మేదరనాయకా! ఆలోచింపకకత్తినొసంగిపంపుము.

వెంక—(కత్తియొసగి) ఇదిగో నీవీకార్యమేలాచేసెదవోయమ్మా యెవ్వరికైన తెలిసినచో నీమాటకేమి ముందునాపుట్టిమునుఁగును ఏలాగైన నీమగని తుదముట్టించినచో మనము యిచ్చవచ్చినట్లు తక్కరబిక్కరలాడుకొనుచు ప్రాణాలున్నంతవరకు హాయిగానుండవచ్చును.

ప్రభా—అతరహస్యము గజరిపివచ్చెద (నిష్క్రమించుచున్నది)

వెంక—(నిష్క్రమించుచున్నాఁడు)

జయపా—(స్వగతము) ఈపాపాత్మురాలీతుచ్ఛుని బొందుటకై భర్తణంజంపుట కేగినది. ఆహా! నాప్రాణమిత్రుండగుజయంతుఁడు భార్యహస్తంబున మడియునా. అక్కటా! ఇప్పుడేమిసేయుదును? (ఆలోచించి) దీనికి నాలోచింప నేల?

తే. గీ. ప్రాణమిత్రుని వేగ జంపంగనున్న
యతివనిప్పుడు వారించి యనుఁగుసఖుని
ప్రాణములగాచి వెలయుటే భవ్యమార్గ
మంచు జిత్తంబునందుఁ దలంచువాఁడ.

కావున నేమాత్రమును జాగుసేయక సీమెవెంట నేఁగి యెట్లులైనను నాప్రాణమిత్రుని ప్రాణంబుల గాపాడెదను.

(నిష్క్రమించుచున్నాఁడు.)

రంగము:—ప్రభావతిసౌధము.

ప్రభావతి—(ప్రవేశించి తలుపుదీసి) అందఱును నిద్రావస్థనే యున్నారు. నాకార్యము నెరవేర్చుకొనవచ్చును. (అనినిద్రించుచున్న జయంతుని సమీపించి) ఆహా! ఇప్పుడు నేనీతనిజంపవలసినదేనా. ఇట్లాచరించితినేని యీతఁడు మడిసి యనంతము నామొగంబుజూచువారెవ్వరు? వితంతువునై యొరులకంటఁ బడఁగలనా. భర్తనుజంపిన మహాపాతక మెన్నటికైననుబోవునా. ఒకవేళ ప్రపంచంబున కీసంగతిముందుముందు దెలిసెనేని నన్ను నిందింపరా. కావుననీకార్యము సేయకుండుటయే మేలని తలంచెద. (ఆలోచించి) ఇప్పుడీకృత్యంబుసేయుట మానితినేని మేదరిస్నేహామునకు భంగమువచ్చును. అతనిబాసి యొక్క త్రుటికాలంబైనను మనఁగలనా కావున నేననుకొన్న కార్యము చేసితీరెద. (కత్తినెత్తి) శరీరము కంపమెత్తుచున్నది. హృదయంబునధైర్యమాగుట

లేదు (ఇంచుకయూరకుండి) అక్కటా! ఎంతపాపకార్యము సేయఁదలంచితిని! భర్తనుజేతులారా జంపఁదలంచుచుంటినే. (ఆలోచించి)ఇంకనాలోచించినచోఁ బ్రయోజనము లేదు. ఆలస్యంబైనచో ముప్పువాటిల్లును. ఏమైననరే వధించితీరెదను. (జయంతునికంఠంబునఁకత్తి వేయును)

జయపా—(త్రొందరగాఁ బ్రవేశించి)

శా. ఘోరంబైన ఖరాసిబూని మదిలో నిర్గంకేమియుఁ లేకయీ
మారాకారు వధించి మేదరికుల ప్రావిర్భునుఁ గూడగా
ధీరత్వంబుననెంచినట్టి నిను నద్రక్తిన్ నే నిపుడంపఁగా
జేరన్ వచ్చుచునుంటి చంపకుమి రా జీవాక్షి ప్రాణేశ్వరున్.

(ప్రభావతి కరము పట్టుకొనుచున్నాఁడు.)

ప్రభా—(జయపాలుంజూచి)

చ. ఎవఁడవురోరి నీవిటు లొంకింతభయంబును బూనకుండ, భూధవసుత సౌధరాజము ము దంబునజొచ్చి కరంబుబట్టుదే.

జయపా—

ఎవఁడనునైననేమి రమణీ పతిజంపగనున్న నిన్ను భూధవునకుబట్టియీయఁగ ముదంబున వచ్చితి నిట్టిరూపుతోన్.

(8) సాంగు జయపాలుడు జంగలారాగం - రూపము.

1 ఛీఛీ కులపాంసనీ । పతి । జెండినావాకో । నీచుమేదరికై దుర్నీతి బూనెదే॥ ఛీఛీ॥

2 గౌరవరాజకులాంబుధి । గరళముభంగి । మారణకారణమై జన్మంబుగాంచితే॥ ఛీఛీకుల॥

3 నీకతనరాజవంశ నీతిమానెనే । లోకము నీయపయశము నింగోల మయ్యెనే॥ ఛీఛీకుల॥

(చచ్చిపడియున్న జయంతునిజూచి) హా! కులటా! నేనురాకముందే యంతంబు నొందించితివా. ఛీ! పాంసురాలా! ఎంతకూరకృత్యంబు

గావించితివి! నీచకులుండగు మేదరింగూడి సౌఖ్యంబులందఁదలంచి యిట్టి క్రూర కార్యంబాచరించితివా. ఈపనినీవు జేయుచుండ నెవ్వరుఁజూడరని తలంచితివి కాని యంతరిక్షచరులగు సూర్యచంద్రాదుల కెఱుక లేనిదీప్రపంచంబునం దుండునా. ఓసీ! పాపాత్మురాలా! తుచ్ఛంబగు నిహలోక సౌఖ్యంబుల కాసించి యెంతదుష్కార్యంబొనరించితివి. ఈపాపమునీ కెన్ని జన్మంబుల కైనను బోవునా. నీవుబుట్టుటం జేసివంశంబునకుఁగూడ నపకీర్తి వచ్చినదే. ఒక్కొక్క సమయంబునందుఁ గటికివానికి నైనను గోత్రౌఁ గోయుటకుఁ జేయిరాకుండును అట్టియెడ దైవసమానుఁడగు ప్రాణనాథునికంఠము తరుగుటకు నీచేతు లెట్లాడెనో కదా. అవును మోహామే చేయునాడించును. కరకుతుఱకగర్భంబునఁ బుట్టుటకుమారుగా రాజవంశమున జన్మించితివిగాని. రాజపుత్రికాగుణంబులుమాత్రముకంచుకాగడఁబెట్టి వెదకినను గానరావు. జారిణివై ప్రాణేశ్వరునిఁ జంపిననిన్ను ముక్కముక్కలుగాఁ జెక్కినను పాపంబు సంభవింపదు. (జయంతునిజూచి)

తే. గీ. అనుఁగుసఖుఁడ! కులట భార్య హస్తమందు
బ్రాణముంబాసిపోతివే పరమమిత్ర
నన్ను విడనాడి కృపలేక, యన్న! నిన్ను
గానఁజాలనైతిని కాల కర్మగతిని.

హా! మిత్రశేఖరా! మనస్నేహాభంగ మెంతచేసినది. నీస్నేహము వీడినప్పుడే బ్రతుకుట దుర్లభంబనియెంచిన నాకు నీవుస్వర్గపురంబున కేగుట కనులారాజూచి ప్రాణములతోనిల్వగలనా? అయ్యో! నన్ను మఱచిపోతివా. నేనెంత బ్రతిమాలుకొన్నను నావాక్యంబుల నాలింపక నన్ను ద్రోసిపుచ్చితివి. అయ్యో! నాగతి కేమనిపగతు, నీవులేని యీజన్మమునా కేల? అతిమృదువైన నీకంఠము కులటయగునీభార్యనఱకుచుండ నీవెట్లోర్చితివో కదా.

ప్రభా—(తనలో) ఈతఁ డెవ్వఁడో తెలియకుండెను. ఇప్పుడు నేను మాటాడక యూరకుంటినేని యింపు్పవాటిల్లును, కావున నొక్క చిత్రమును బన్ని యీతనిని రాజభటులకు నప్పగించెదను. (ప్రకాశముగా) ఓహో! రాజభటులారా! ఎవ్వఁడో యొక్క దుర్మార్గుండు భీతిలేక నాసౌధమును జొచ్చి నిదురించుచున్న నాభర్తను జంపుచున్నాఁడు. సత్వరంబుగ వచ్చి రక్షింపుఁడు రక్షింపుఁడు.

(అని బిగ్గరగాఁ గేకలు వేయుచున్నది.)

[అంత నిరువురు రాజభటులు ప్రవేశించుచున్నారు.]

రాజభటులు—(తొందరతో) ఏఁడీ! ఆతఁ డెచ్చటను.

ప్రభా—అతఁడే. ఆతఁడే.

జయపా—(స్వగతము) ఆహా! కాంత లెంతకైనను జాలుదురు. ఈటక్కులాడి యెంతమాయ పన్నినది. అక్కటా! ఇప్పుడు నే నేమిచేయుదు(ఆలోచించి) చేయున దేమున్నది. ఎట్టియవస్థలు ప్రాప్తించునో వానినన్నిటిని ననుభవించుటకు సంసిద్ధుఁడనై యుండుటయే కర్తవ్యము. (ప్రకాశముగా) రాజభటులారా! మీరాలోచింప నవసరము లేదు. ఈరాజనందనునివధించిన దుర్మార్గుడను నేనె నన్ను మీరిచ్చవచ్చినట్లు చేయవచ్చును.

రాజభ—రమ్ము. నిన్ను మేమిప్పుడు కారాగృహంబునఁ బడవైచి తెల్లవారినపిదప రాజుగారి సన్నిధిని బెట్టెదము. (అని జయపాలుని గారాగృహంబునకు దోడ్కొనిపోవుచున్నారు.)

ప్రభా—ఇప్పటికి నాహృదయము చల్లఁబడినది.

(నిష్క్రమించుచున్నది)

ఇది ద్వితీయాంకము.

సంగీతజయంతజయపాలము.

తృతీయాంకము.

[కారాగృహము.]

జయపా—(తనలో) కట్టా! తుదకు నాయవస్థ యిట్లుగాఁ బరిణమించినది

(౪) నాంగు—జయపాలుఁడు సింధుకమాచి, ఆట - సామగయే.

౧ హావిధి చైదములు। ఆశ్చర్యములు॥ హావిధిచై॥
పున్నెముసకు నే। బోవ పాపమెదురయ్యె। యెన్నరాని। బన్న మందితి॥ హావిధి॥

౨ సతులమాటలనే। సత్యమంగురుధాత్రి। అసృతము కాపురుషులాడిన మాటలు॥ హావిధి॥

దీనికంతకును వగవనుగాని మిత్రుని మరణంబునకు మాత్రము వగచుచుంటిని. (ప్రభావతినుద్దేశించి) హా! చపలచిత్తా! జారిణీ! గోముఖవ్యాఘ్రమా! ఎంతటిదానివే. రాజభటులకడ నెట్టిమాయ బన్ని నన్ను కారాగారనివాసునిగాఁ జేసితివి. ఆసమయంబునకుఁ దప్పించుకొనుటయే ప్రధానంబని తలంచితివి గాని నెమ్మదిమీఁద సత్యము బయలుపడునని యెఱుంగ లేకపోతివి, నిరతంబును జయంతునిగలిసి చరియించు నే నిప్పుడొంటిగ నాతనిని స్వర్గంబునకుఁ బంపి సంచరించుచుంటినిగదా నందనోద్యానంబులందు విహరించు నేనిప్పుడె కారాగృహంబునందు విహరించుచుంటిని. అవును. పురాకృతప్రారబ్ధ మనుభవింపక తీరునా.

వీరసేనుఁడు.—(ప్రవేశించి) కారాగృహంబునందున్న సన్న్యాసి జయంతుని నర్ధరాత్రియందు వధించెనని తేఁబడిన నేరమును మాతండ్రి

గారు విచారణసేయఁబోగా నేను వారినివారించి యందలి నిజంబు నా రసెదను గావున మూఁడుదినంబు లందుకు గడువీయుఁడని కోరఁగా వారందులకు సమ్మతించిరికదా. (ఆలోచించి) ఆసన్యాసి యేమి? అర్ధరాత్రియందు నిర్భీతితో రాజపుత్రికాసౌధంబుఁజొచ్చి జయంతుని వధియించుటేమి. ఇది నాకు మిక్కిలి యనుమానముగనున్నది. కావున నిందలి నిజమైనయుదంతం బీసన్యాసి నేకనుఁగొనవలెను. (సన్యాసినిసమీపించి)

తే. గీ. నీదురూపంబుఁజూడ ము । నీందుభాతి
గానుపించుచునుండెను । కరుణలేక
చెఱను బడవైచె నెవ్వఁడు । చెప్పుమయ్య
సంతసంబునుగూర్తు ని । స్స్వాంతమునకు.

జయపా—

తే. గీ. నీవు వచియించినట్టుల । నేను మునినె
కాని నాకుపురాకృత । కర్మవశము
చేతఁ బొందఁగాఁగలిగితి । జెఱను; నేమి
పల్కుటకు నోరురాదయ్యె । భవ్యచరిత.

అయ్యా! నాయందుఁ గృపాంతరంగుడవై నా క్షేమమాలింప నెంచిన భవదీయనామం బెద్దియో తెలిపి నన్నానందపఱచెదవా?

వీర—ఓయీ! నే నెవ్వరినో కనుఁగొనలేకుంటివా. ఇప్పట్టణం బేలుమహీపతికి నాత్మజుండనగు వీరసేనుఁడ.

జయపా—రాజకుమారా! అట్లయినచో నంతయుఁదెలిసియుండియు నడిగెదవేల? నీసోదరీ సౌధంబు నర్ధరాత్రియందుఁజొచ్చియామె భర్తను జంపితినని నన్ను జెఱసాలయందు వైచినసంగతి నీ వెఱింగినది కాదా.

వీర—జయంతుని నీవు వధియించినది నిజంబేనా?

జయపా—నిజముగనుక నే నాకిట్టిశిక్ష విధింపఁబడినది.

వీర—ఆపలుకుల కేమి లెమ్ము. నీవు సన్యాసి వేషధారుండవగు నొక క్షత్రియకుమారుడవలెఁ గాన్పించుచుంటివి. నీవేషము నేటికి ధరించితివో చెప్పుము. నీస్వాంతంబునఁ భీతిజెంద నవసరము లేదు.

జయపా—అయ్యా! నానిజవర్తమానముతో నీకేమి పనియున్నది?

వీర—జయంతుని వధనుగూర్చి నాకనుమానము బుట్టుచున్నది. ఆకారణంబున నిన్నడుగుచుంటి సందియంబందక వచింపుము.

జయపా—సందియ మేమున్నది? ఆతని వధించిన పాపాత్ముఁడను నేనే.

వీర—నీవు వచించిన వాక్యంబు నేను నమ్మజాలను. ఈసంగతి నిగూర్చి మాతండ్రిగారు విచారింపఁ దలచియుండఁగా, నిందలి నిజంబు నేను గనుఁగొనెదను గాన నాకు మూడుదినంబులు గడువీయుడని కోరితి. అందులకు వారు సమ్మతించిరి. ఆకారణంబున నేనిప్పు డిచ్చటకువచ్చితి. కావున నిందలి సత్యంబంతయు నీ వలనఁ దెలిసికొనవలెను.

జయపా—జరిగిపోయిన దానిని నీవు మరల బయలునకుఁ దేఁ దలఁచుచుంటివే. అనవసరముగ లేనిపోని శ్రమ యేలపడెదవు?

వీర—ఏమియు నెఱుఁగని నిన్నన్యాయముగఁ జెఱబడవైచినందు కెంతయు విచారించుచున్నాఁడ.

జయపా—జయంతుని నేనువధింపలేదని నీకుఁదోఁచుచున్నదా?

వీర—నిస్సందేహముగ.

జయపా—ఎవరు వధించిరని నీకుఁ దోఁచుచున్నది?

వీర—స్త్రీలు కడుసాహసులు కదా. ఎప్పటికెట్టిమాయ బన్నుఁగలరో యెవ్వరెఱుఁగుదురు?

జయపా—రాజకుమారా! నీబుద్ధికి సంతసించితి. ఇందలి నిజంబు నీకు రేపురాత్రి నాకడ కరుదెంచిన యా రేయియంతయు నాతో నుంటివేని తెలియఁ జేసెదను పొమ్ము. (నిష్క్రమించుచున్నారు.)

రంగము—ప్రభావతి సౌధము.

[వీరసేనుఁడు, జయపాలుఁడు ప్రవేశించుచున్నారు.]

వీర—నన్నిక్కడకుఁ గొని తెచ్చితి వేల? ఇదియా ప్రభావతి సౌధమే.

జయ—చిత్రమగు నాటకంబంతయు నీస్థలంబునుండియే నీవు వీక్షించెదవుగాక. నే జెప్పినట్టుమాత్రము చేయుచుండుము. సమస్తమును నీకు విశదము కాఁగలదు. మనమీ యరుగుమీఁదను పరుండి యుందము. పిమ్మట నేమగునో చూచుచుండుము.

వీర—నీవు చెప్పినయట్లే చేయుదము.

[అంత నిరువురు అరుగుపైఁ బండుకొనుచున్నారు.]

(అంత తలుపు చప్పుడు వినవచ్చుచున్నది)

వీర—ఓయీ! తలుపుచప్పుడు వినవచ్చుచున్నది. ఎవరైనను మనలఁ జూచి యాఃవాలు పట్టరుకదా.

జయ—మనల నెవ్వరును నేమియు ననరు. నీవు చూచుచు మాటలాడక యూరకుండుము.

ప్రభావతి—(తలుపు దీసికొని రాజవీథిలోనికివచ్చి) ఇంక నేను మేదరిగృహంబున కేఁగ సత్వరంబుగ బోవలెను. (నడచుచున్నది)

వీర—(జయపాలునితో) ఏమీ! ఆశ్చర్యముగనున్నది. ఈమె నాసోదరియే. ఈయర్ధరాత్రంబున నెక్కడి కేఁగుచుండెనోకదా! కనుఁగొందునా!

జయ—నీవేమియుఁ జేయఁగూడదని చెప్పియుంటిని కదా. అట్లైనను జేసితివేని నే కారాగృహంబులోనికిఁ బోయెదను.

వీర—ఏమియుఁ జేయను. నీయాజ్ఞప్రకారము వర్తించెదను. ఇంక నిప్పుడేమి చేయుదము?

జయ—ఇప్పుడు మనమీమెవెంట నీమెకుఁ గనఁబడకుండ నేఁగవలెను. తరువాత నీవే చూచెదవు.

(ఇద్దఱును పద్మావతికి గనఁబడకుండ నడచుచున్నారు)

వీర—మిత్రమా! నామనంబంతయు డోలాయమాన మగుచున్నది. నాసోదరి నిర్భీతిగ నర్ధరాత్రంబున నొంటరిగ నింతదూరం బరుదెంచినది. ఇప్పుడు మేదరిగూడెము ప్రవేశించుచున్నాము. ఛీ! ఇక్కాంతయిక్కడికేలవచ్చుచుండెనోకదా! స్నేహితుడా! ఇంకసంశయింపక నీఖడ్గంబుచే నీమెను నఱికి వైతునా.

జయ—అదియే కదా వలదని చెప్పితిని. అట్లయినచో నాదారి నేఁబోయెద. నియిచ్ఛవచ్చినట్లు చేసికొనుము.

వీర—మాట్లాడను. లేదు. లేదు.

[తెర లేచును.]

మే ద ర గృ హ ము.

వీర—ఆహా! ఏమిది! సిగ్గులేక నాసోదరి యీతుచ్ఛుని గృహంబు బ్రవేశించుచున్నదే. మిత్రమా! నాకుఁ గోపం బాగకున్నది. ఈకరవాలంబుతో నాసోదరి శిరంబును ఖండించుదునా?

జయపా—మాటిమాటికి నీవిట్లు పలుకుదువని తెలిసియుండెనేని నేను నీతో రాకనేయుందును.

వీర—ఓయీ! స్నేహితుడా!

తే. గీ. క్షత్రియాన్వయమందున ♦ జన్మమొంది
విమలకీర్తిపరుండైన ♦ పృథ్వీపతికిఁ
బుత్రినై; నీచు మేదరి ♦ పొందగోరె
నక్కటా చూచి సహియింప ♦ నగునెనాకు.

ఉ. స్త్రీవధ పాపమెంతయును ♦ జెందినఁ జెందఁగనిమ్ము నన్ను ధా
త్రీవిభుఁ డుగ్రమూని యురి ♦ దీసినఁ దీయఁగనిమ్ము నల్వురున్
ఛీ! వెలఁదిన్ వధించెనని ♦ చెప్పిన చెప్పుకొనంగనిమ్ము; నే
నీవనితన్ వధింపకను ♦ నెంతయు నైపఁగజాల మిత్రమా!

ఆహా! స్త్రీలమాయ! "చేసెడివి మాఘస్నానములు. దూరెడివి దొమ్మరిగుడిసెలు." అనునార్యోక్తి యీచండాలియందుఁ గన్పట్టుచున్నది.

జయపా—నాయిచ్చవచ్చినయట్లు నీవు వర్తించెదవా! లేక నన్నుఁగారాగృహంబునకుఁ బొమ్మని యాజ్ఞయిత్తువా?

వీర—సఖుఁడా! నాసోదరి నాకనులయెదుట నిట్టిదుష్కార్యం బొనర్చుచుండఁగా నెట్లూరకొనుమని చెప్పగలిగితివి? ఇట్టిదుశ్చారిత్రలను బ్రతికించకంబున బ్రతుకనిచ్చినచో వంశంబునకెల్ల దుర్యశంబు సంభవింపదా.

(10) సాంగు—వీరసేనుఁడు శుద్ధబంగాళా - త్రిశ్రజాతి.

1 కటకటకర్ణక । ఘోరపువాక్యము । లెటువినసహియింతుక్ ॥
అసులతో ॥
సోదరినీచునిమేదరిగూడుట। చూడగలిగెఘనశోకము హెచ్చెను॥ కట

2 తలవంపులునాకు । గలిగెనేమిసేతు । నిలచరియింపగ । నింతయు
సైపను॥

3 యీగతినామది । యెట్టికార్యమైన సేయగనోపునె । చింతలన
య్యెను॥ కటకట॥

జయపా—ఇప్పుడు నీవింతకొందరపడితివేని జయంతునివధను గూర్చి నీకు నిజంబెట్లు తెలియును. కావున నేమియు మాటలాడక నీ చాటునడాఁగి నీసోదరియు మేదరియుఁ జెప్పుకొనుపలుకుల నాలింపుము.

వీర—నీవు చెప్పినట్లే కావించెదను.

[వెంకఁడు—ప్రభావతి ప్రవేశించుచున్నారు]

వెంక—ఆ ఏంటీ! ఆపనికాజేసి వచ్చేసినావా? అమ్మగారో! సొ పేయేశావా!

ప్రభా—అందుకు సందియమేమి?

...SHA NILA... ...MPALLY, HY...

వెంక — ఏలా సేశావో నాకుసెప్పుమా; యీమాటయింటేనా గుండెకాయలు మెడనులిమిన కోడిపిల్లలాగ కొట్టుకుంటున్నాది.

ప్రభా — మొన్న రేయి సేయొద్దనుండి ఖడ్గముతీసికొనిపోయి, నిదురించుచున్న నాభర్త కంఠంబు నఱికితిని. ఇంతలో నెక్కడినుండియో యొకసన్యాసివేషధరుండు వచ్చిభర్తనింకను జంపలేదనితలంచి వలదు వలదని పలికెను. పదపడి కొంతసేపటికి నానాథుండు చచ్చిపడియుంట వీక్షించి నన్ను నేక దుర్భాషలం బలికెను.

వెంక — ఓరిబాబో! కొంపముంచావా యేంటి! యీయేకాంతం బయలుపడలేదుగంద: నాన గాలుకొట్టుకుంటూవుండాయి.

ప్రభా — నేనంత పిచ్చిదాన ననుకొంటివా యేమి? ఆసన్యాసి నన్నట్లు దూషించునప్పుడు నాకేమియుందోచక నామనంబు డోలాయమానమై నారహస్యము బయలుపడునేమోయని భీతిజెంది యొక చిత్రముగు మాయం బన్నితిని.

వెంక — ఆ! మాయేపన్నేశావు? ఏంసేశావు? ఆలాంటిహాంత కారివి కనుకనే యిందుకుసిద్ధపడ్డావు. ఆజాయినే జరిగింది సెప్పుమా.

జయపా — (వీరసేను చెవిలో కించి) రాజకుమారా! సావధాన చిత్తుండవై వారిసంభాషణ నాలకింపుచుండుము.

ప్రభా — అప్పుడునేను ధైర్యమునుబూని "ఓ రాజభటులారా! నాభర్త నిదురించుచుండఁగా నెవఁడో యొక్కదుర్మార్గుఁడు నాయంతఃపురంబుఁజొచ్చి యతనిని వధించుచున్నాఁడు. తక్షణంబ చనుదెంచియతనిని రక్షింపుఁ" డని బిగ్గఱగాఁ గేకలు వెట్టితి.

వీరసే — ఆహా! ఏంత దారుణ మెంత దారుణము.

తే. గీ. జారునింగూడ భర్తను జంపి; భీతి
లేక మానేర మక్కటా లేమమోపె

మఱియొకరి పైన; మాయాప్రపంచమందు
నింక నెట్టివారుండిరో యెంచిచూడ.

ఓసీ ! మాయలాడీ ! ప్రభావతీ !

సీ. చిన్నారి పొన్నారి చిఱుతపాపనటంచు
దలపోసె; నీరీతిఁ దలప లేదు
సుగుణపుం బేటివై శోభిల్లుదువటంచు
దలపోసె; నీరీతిఁ దలప లేదు
పతిసేవ జేయుచుఁ బరిఢవిల్లుదువంచు
దలపోసె; నీరీతిఁ దలఁప లేదు
దివ్యమౌకీర్తిని దెత్తువటంచును
దలపోసె; నీరీతిఁ దలఁప లేదు

తే. గీ. కులటవై యిట్లు వీనితోఁ గుతలమందు
సంచరించెదవంచును సంచితముగ
దలఁపగా లేదు నిరతంబు, తండ్రి; దుర్గ
ణంపు పేటివౌదంచు నాతిమిన్న.

(ఇంచుక యూరకుండి) ఆహా ! స్త్రీ లెంతమాయలాండ్రు.

తే. గీ. లజ్జవిడనాడి విటకాండ్రఁ బజ్జజేరి
పైకిశ్రీరంగనీతులఁ బల్కుచుండు
తరుణులఁ బతివ్రతలటంచు దలఁచుకంటె
మోసమొండు గానఁబడదు భూమియందు.

జయపాల—రాజనందనా ? వింటివా ! జయంత వధయందలి సత్యము.

వీరసేన—ఏమియుఁ బల్కుటకు నోరాడకున్నది. ఈదుశ్చారిత్ర యెంతపని గావించెను. భర్తనుదాను స్వయముగా వధించి, వారించుటకు నేఁగిన నిన్నుఁ గారాగారనివాసునిగాఁ జేసెనుగదా. అక్కటా !

ఎంతఘోరమగునూయ బన్నినది. క్షుత్రియూ! ఇంకనీవు నన్ను వారింపకుము. ఇట్టిదుష్కార్యం బాచరించుచు, వంశమున కపకీర్తి దెచ్చుచున్న యీపరమ దౌర్భాగ్యురాలిని నాకరవాలంబున ఖండించి కృతార్థుఁడనయ్యెద. (ప్రభావతిపై కేఁగ నెంచుచున్నాఁడు.)

జయపా—నీవట్టి కార్యమును జేయుట మంచిది కాదుసుమీ.

వీరసే—అట్లయినచో నీప్రకార మాచరించెద. (అని రాజభటులను గట్టిగాఁబిలుచుచున్నాఁడు.)

వెంక—(ప్రభావతినిజూచి) అదిగో ఏదో కొంపమునుఁగాచాపు అల్లరియేదోవినబడుచున్నాది. నాకాళ్ళువడకుచున్నాయి నాప్రాణాలిమీదికొచ్చేసిందికాబోలురా బాబు. యెప్పుడీలాటి సంసారిఘాతలకి పోరాదురా బాబు.

ప్రభా—నాశరీరంబంతయుఁ గంపమెత్తుచున్నది. అదుగో! యెవ్వరో యిరువురుపురుషు లాచాయ నిలబడియున్నారు. (పరికించి) అమ్మయో! ఇంకనేమున్నది. ఎవ్వరోయనుకొంటిని. నాసోదరుండగు వీరసేనుఁడును, మొన్న రేయి నాభర్తనువధించునప్పుడు వారింపవచ్చిన సన్యాసియు. అయ్యో! మనగుట్టు బయలుపడినది. ఇంకమన కేమిదిక్కు. ఇప్పుడెందుబోఁగలము. అక్కటా! ముప్పువచ్చినది.

[రాజభటులు ప్రవేశించుచున్నాఁరు.]

రాజభ—ఎవరు మనలఁబిల్చినది. (అని ముందున్న వీరసేనునింజూచి సమీపించి) మహారాజకుమారా! ఏమిసెలవు?

వీరసే—రాజభటులారా! ఆమేదరిగృహంబుననున్న కాంతామణిని, నామేదరిని దక్షిణంబ కారాగృహవాసులుగాఁ జేయుఁడు. ఇది యే యాజ్ఞ.

(రాజభటులు, ప్రభావతిని మేదరిని గారాగృహంబునకుఁ దీసికొనిపోవుచున్నారు.)

రంగము:—రాజసభ.

[చిత్రకేతుఁడు, వీరసేనుఁడు, జయవర్మ, ప్రవేశించుచున్నారు.]

చిత్ర—కుమారా! వీరసేనా! అర్ధరాత్రింబునందుఁ గుమారి సౌధంబుఁజొచ్చి జయంతునిఁజంపిన యాసన్యాసింగూర్చి విచారింపనెంచిన దినంబు నేఁడేకదా. ఆనేరంబునందలి సత్యాసత్యంబు లరయుటకు మూఁడుదినంబులు నీవు గడువడిగితివి. నీ వేమియాలోచించితివి ?

వీర—ఆలోచించుట కేమున్నది. అంతయుసిద్ధమయ్యేయున్నది. (ప్రక్కందిరిగి) సేవకా !

సేవ—(ప్రవేశించి) ఏమిసెలవు ?

వీర—నీవు కారాగృహంబునకేఁగి యక్కడి రక్షకభటులతో నిన్నరేయి కారాగారనివాసులుగాఁ జేయఁబడిన కాంతను, పురుషుని నదివరకున్న సన్యాసిని దోడ్కొనిరమ్మని రాజుగారియాజ్ఞగాఁ దెలిపి రమ్ము.

సేవ—చిత్తము. (నిష్క్రమించుచున్నాఁడు.)

చిత్ర—వీరసేనా ? నిన్నరేయి, కారాగారనివాసులుగాఁజేయఁబడినపురుషుఁడును, గాంతయు నెవ్వరు ?

వీర—తండ్రీ ! అదియంతయుఁ దమకింకొక త్రుటికాలంబులో విశదముకాఁగలదు. ఇంతలో నేనువచించి తమచిత్తంబునకుసంతాపంబు జేర్పనేల ?

చిత్ర—ఇదివరకే వ్యాకులపడుచున్న నాకు మరింత సంతాపంబు గలుగునా ?

వీర—తమకే కాదు. ఈజయంతునివధ మనకుటుంబమునకంతకు సంతాపము గలుగఁజేయుచున్నది. సంతాపమేకాక మన రాజవంశంబునకెల్ల దుర్యశంబు దెచ్చినది.

చిత్ర—నందనా ! అదియించుక నాకుఁ దెలుపరాదా ?

వీర—అదిగో నేరస్తులను భటులు తోడితెచ్చుచున్నారు. సమస్తమును మనకిప్పుడే తెలియఁగలదు.

[సన్న్యాసవేషధరుఁడగు జయపాలుఁడు, ప్రభావతి, మేదరివెంకడు వెంటరా రాజభటులు ప్రవేశించుచున్నారు.]

చిత్రి—పుత్రికా! ఆమె మనప్రభావతియే కదా. లేక నాకట్లు తోఁచుచున్నదా. కాకున్న చోసదావస్థనుంటినా, కలగాంచుచుంటినా.

వీర—తండ్రీ! నీవు జాగ్రదవస్థయందే యుంటివి. ఆమె నా సోదరియు, నీపుత్రికయు నగు ప్రభావతియే. అందుకు సందియంబేమియు లేదు.

చిత్రి—కుమారా! నామనంబంతయుఁ గలతజెందుచున్నది. ఇదియంతయు వింతగాఁ గన్పడుచున్నది.

వీర—జనకా! ఈకలికాలంబున వింతల కేమికొదువ. ఇంకమనము ప్రస్తుతాంశమునుగూర్చి విచారింతము. దేవరవారు నాసోదరిని, నీమేదరివిగా రాగృహవాసులగుటకుఁ గారణంబడిగి తెలిసికొనుఁడు.

ప్రభా—(తలవంచి కన్నీరు నించుచున్నది.)

చిత్రి—(ప్రభావతి నవలోకించి) కుమారీ! ప్రభావతీ! ఏమిది! ఆశ్చర్యముగా నున్నది. నీవిట్లు తెంచుట కేమికతము ?

వీర—అమ్మాయీ! కన్నీరుఁ నించెదవేల ? పురాకృతప్రారబ్ధకారణంబున నిట్టివి సంప్రాప్తించుచుండును. గుట్టుబయలెక్కినది. ఈ రాజసభయందు నీవు చెప్పకపోయినను సత్యాసత్యములు విచారణమీఁదఁ దెలియకమానవు. కావున చింతింపక నిజము దెలుపుము.

చిత్రి—(స్వగతము) సింధుసభయం దెట్టిది వినవచ్చునో. ఏమినగుబాట్లు రానున్నవో ఇదియంతయు వీక్షింపగా నాకుఁ జిత్రముగఁ గన్పట్టుచున్నది. (ప్రకాశముగా) ప్రభావతీ! నీసోదరుని పలుకులకుఁ బత్యుత్తరంబిమ్ము.

ప్రభా—తండ్రీ! చెప్పుటకేమున్నది. ఇదినాకర్మవ్రాత యిట్ల చ్చటికీడ్చుకొనివచ్చినది. ఇంతకంటె నేనేమియుఁజెప్పలేను, (తనలో) అయ్యో! నాకింక నేమిః తెరవు. ఇప్పుడెవ్వరిఁజేరుదు. అక్కటా! ఈరహస్యము నాసోదరునకే తెలియవలెనా; తెలిసెబో యతఁడూరకుండక మమ్మిట్లు గారాగృహంబునఁబడ వేయనేల? ఇప్పుడీరహస్యమునిండుకొలువున బయలుపడక మానదుకదా. చేతులారా దెచ్చిపెట్టుకొంటిని.

వీర—ఓరీ! మేదరీ! రాజభటులు నిన్ను జెరసాలయందేల త్రోసిరి?

వెంక—మారాజా! నాకతిలీదు. నోనేపాపమెరుంగను ఒట్టిపున్నాన్ని నన్ను రాచలెంకలుకట్టుకొని పోయిబందెలో యేసినారుబాబు.

వీర—పాపము! ఏమియు నెఱుంగని నిన్న న్యాయముగాఁ బడవేసిరిగా! (జయపాలుని దిలకించి) తపోధనునిబోలియున్న నీకుఁగూడఁ గారాగృహవ్రాతయే పట్టినదా.

జయపా—రాజనందనా! దేవరవారి సోదరియగు నీప్రభావతి సౌధంబర్ధరాత్రింబునఁజొచ్చి యీమొభర్తఁనువధించినందులకు నన్నుఁ గారాగృహాబద్ధుని గావించిరి.

వీర—నీవు నిజముగా జయంతుని వధించితివా లేవా?

జయపా—ఆసంగతి నాకును భగవంతునకుఁ దెలియును. ఆతని వధించితినను నేరము మాత్రము నాపై మోపబడెను.

వీర—ఆవధయందలి సత్యమును నీవు వెల్లడిపఱచెదవా?

జయ—దేవా! మీరెట్టిదండన విధించినను సంతసమునకు సమ్మతించి యనుభవించెదనుగాని యీనీచమగు నోటితో సందలిసత్యమును మాత్రము నాయంతట నేను వెల్లడింపఁజాల. మహారాజకుమారా! నన్ను మన్నింపుము.

వీర—(మేదరిని విలోకించి) ఓరీ! నీవింక నసత్యము పలుకక

యథార్థమంతయు నెఱిగింపుము. అట్లెఱింగింపవేని నీవు మరణదండనకుం బాలుగావలసి యుందువు.

వెంక—(తనలో) అయ్యబాబో! ఇపుడు నిజమాడకతప్పదు. నాపాణంమీదికొచ్చేసింది. ఏలరాకపోతుంది. ఎక్కడో అంతప్పురాల్లో నిరాచోరి పిల్లేల ఎనుక్కుచేరి మూసివాయిచం సేటుఅల్లుకొని పొట్టోసుకొను తాగుబోతు మేదరిముండాకొడుకును నేనేడసరచా లేడ! హాయ్యో ఆపాడుకోరికనా కేలపుట్టాల: అన్నా నాబుద్దియెంతగడ్డితిందో! అచ్చంగా పాలవంటి రాచకులానికి పందిపాలుకలిపేసానుగందా! యీలాట్టిబుద్దిలేనిపని చేసిననాపాణం మీదికేలరాదు యేంసేయను సరే యేంసేయను యీవీరసేనరాచాయనకు అంతానిజం తెలిసింది నేదాచేనదాగదు యికేంపయోజనం లేదునామూలానయీరాచోరిపిల్ల పాణాలుకూడా పోతాయిరాబాబు ఏంసేయను (పకాశము) మారాజా రచ్చించండి బాబూరచ్చించండి యింకమీ కాడ అబద్దంసెప్పను ఆమీదదేవరోరికటాచ్చం నాపున్నెం నన్ను మీరేలాసిచ్చించినాసరే నేసిద్దంగావుండాను యీయాపె బావతిగారికి నాకును రెండేళ్ళనుంచి చేరికలున్నాయి బాబు.

చిత్రి—(స్వగతము) ఇట్టికర్ణకఠోరమగువార్త వినినంతనె నాహృదయంబు బగులకున్నదికదా. ఆ విధాత నాహృదయంబు పాషాణంబుతో నిర్మించియుండనోపు. ఉత్తమక్షత్రియవంశ సంజాతయగునాపుత్రికకును, నీచకులుండగు నీమేదరికిని రెండువత్సరములనుండి మైత్రికలదట ఛీ! ఎంతమాట వింటిని. "యాదవకులంబున ముసలముబుట్టెన" దన్నట్లు, మారాచవంశమున కులటయగు నాకుమారి జన్మించెను. ఇప్పుడు నేనేమని విచారింతు.

తే. గీ. పండువంటి కులంబెల్ల బూది భస్మమయ్యె
సంభవంబయ్యె గడుదుర్యశంబు; నవ్వ

నయ్యో భూనాథులెల్లరు నకట; కులట
యాకుమారిక జన్మంబు నందుకతన.

(11) సాంగు— చిత్రసేనుడు అఠాణా-రూపకము.

1 ఎంతఘోరకార్యము । హాంత కారిపుత్రిచేసె॥ యెంత॥ నీచుని
మే దరిగలయుచు । కాంతుగొంతుగోసెపుత్రి॥ ఎంత॥

2 పాలబోలురాచకులము । పాడుచేసెతుచ్ఛునెనసి । ఏలీలనుసహి
యించెద । యిట్టిపాపకార్యమువిని॥ ఎంత॥

3 ఏమిసేతునెందుజొత్తు । నిట్టిదుశ్చరిత్రిగాంచి। యీమహి తలయె
త్తి బ్రతుక । యెంతయుసహింపగలనె॥ ఎంత॥

అక్కటా! ఇంకనలువురిలోఁ దలయెత్తి మెలఁగనేతునా ?

వీర—(రాజును విలోకించి) తండ్రీ! విచారించుచుంటిరేల ?

చిత్రి—కుమారా ! ఏమున్నది. ఎన్నఁడును దలఁవయుండని
యపకీర్తి వచ్చినందుకుఁ జింతిల్లుచున్నాఁడ.

వీర—రాజేంద్రా! చింతపడినందువలన లాభంబులేదు. ఇంక
మనము ముందు వినబోవుసంగతులు హృదయాని ర్భేదకంబులై యెప్పు
చున్డును. కావున ధైర్యమునుబూని చిత్తగింపుడు. (మేదరిం జూచి)
ఓసీ ! తరువాతసంగతిం జెప్పుము.

మేద— బాబూ! యీమెనాగుడిసికాడికి పతీదినానానడిరేయివచ్చే అ
లవాటుండేది మాంరాజా ఆబిడమగడొచ్చిన దినాన రేత్రికూడా నాము
కాంకాడికొచ్చేసింది. ఏమియింతజాలం సేసావని అడిగాను సామి నేడు
నాభర్తవచ్చేశాడుఆతడున్న మనకూటాలకు బంగంఒస్తుంది నీకత్తినా
చేతికిస్తే నామగడు నిద్దరపోతుండగా సంపేసివస్తాను అనిసెప్పి యీాయ
మ్మోరు నాసేతికత్తిపుచ్చుకొనిపోయింది మాంరాజా అప్పుడు నేనొద్ద
నేసెప్పినాను కానినామాట యినకఆలా సేసిందియేలికా.

చిత్రి—(స్వగతము) ఆహా! స్త్రీలెంతకైనను జాలుదురు.

తే. గీ. మంచివారికరణిఁగాను పించుచుందు
రెన్నిమాయలో పన్నగా నెంచుచుందు
రమణులను గూడుచుండి శ్రీరంగనీతు
లెన్నియో పల్కుచుందు రమ హీనియందు.

స్త్రీచిత్తవృత్తిఁ దెలియ నెవ్వరికిని దరంబుకాదుగదా. ఈజారిణి విటకాని స్నేహము శాశ్వతంబనితలంచి భర్తను జంపదలచెనఁట. కటకటా! ఎంతదారుణము. (పుత్రికనుద్దేశించి,) హా! పుత్రీ! ప్రభావతీ! ఉభయకులంబులకును కీర్తిదెచ్చి చంద్రమతీ ద్రౌపదీత్యాది కాంతా శిరోమణులు పోయిన తెరువున బోయి కీర్తిగాంచెదవని తలంచితినిగాని యీరీతి దుశ్చరిత్రవై నావంగడంబునకెల్ల నపకీర్తిదెత్తువని దలంప లేదు. సద్గుణంబులు లేని పుత్రికలు పుట్టుట కడుపుచేటు గదా. ఇటువంటి పాపాత్ములు పుట్టిననేమి గిట్టిననేమి?

వీర—(మేదరిని విలోకించి) తరువాత.

వెంక—ఆజాయిసీయమ్మ నాచేతికత్తెట్టికెళ్ళి మంచినిద్దర పోతుండగా మగని మెడనరుకుచుండంగా ఆ, ఆ, ఆగు ఆగు నరకొద్దని కేక వేస్తూ ఒకజోగివాడు అడ్డంకి పెట్టినాడంట అంతలోకే యీబిడనరోకేసిందంట. ఆజాయినడ్డుకొన్న సన్యాసిగాడినిచూపి యీయమ్మభయపడి ఆచేటుపని ఆజోగాడిమీదికి తోసేయాలని రాజభటులార నామగని నెవ్వడో చంపుసుండాడు బేగేఒచ్చిరచ్చించాల అని కేకలేసిందంట బటులా కేకలిని ఆజోగి యీతని కట్టుకుపోయినారని నిన్న రేయి యీబిడనాతో సెప్పింది అంతేకాని నోనో సంగతి యెరుగను బాబు యీపాపానికి నాకత్తికూడ సాయపడ్డమాట సత్తెం ఆమీద పబువులసిత్తం యీదురుమారుగుని యీతాగుబోతు యెదవను మీరేమిసేసినమ సేయొచ్చు నాపాణాలు మీకిచ్చేసాను మీచిత్తం బాబు

ప్రభా—(తనలో) ఈమేదరి రహస్యంబంతయుఁ బూసగ్రుచ్చి

నట్లు వచించినాఁడు. ఇంక నేనెంతమాత్రమును మరియొకతీరునఁ జెప్పి తప్పించుకొనుటకు మార్గములేదు. ఇందుకు నేనొడంబడియే తీరవలయును. అక్కటా! పతులను వంచించి యుపపతులను జేరుటవలనఁ గలిగెడు నష్టము నాకిప్పుడు కదా బోధపడినది.

వీర.—(ప్రభావతినిజూచి) ప్రభావతీ! ఇందులనుగురించినీవేమి వచించెదవు. ఈతుచ్ఛుఁడు పలికినపలుకు లన్నియు నిజమేనా?

ప్రభా.—(తనలో) ఈతనిపల్కుల కేమిప్రత్యుత్తరంబిత్తు? తలయెత్తిమాటాఁడగలనా! జీవంబులుదాల్చి భూమిపైబ్రతుకగలనా! (ఏమియు మాటలాడక యూరకొనియుండను.)

వీర.—సోదరీ! నిరుత్తరం బంగీకారసూచకంబేకదా.

చిత్ర.—(తనయునింజూచి) కుమారా! నేనింక సభాస్థానంబుననుండఁజాల. ఇందునీయిచ్ఛవచ్చినట్లు విచారించి నేరస్థులను శిక్షింపుము. ఈయధికారము నీకొసంగితి. (నిష్క్రమించుచున్నాఁడు.)

ప్రభా.—సోదరా! నీవింకనన్ను గుచ్చిగుచ్చి యడుగనేల. సమస్తంబునునీకుఁ దెలిసియేయున్నది. పూర్వజన్మ పాపంబునం జేసి నేనిట్టి కార్యంబునకుఁ దొడంగి నిందపాలయితిని. దోషంబంతయు నాయదె కాని మీదరి దెంతమాత్రమును లేదు. ఇట్టి యకార్యంబాచరించి కులంబునకెల్ల నపకీర్తి దెచ్చితి. ఇంక నేనీజీవంబుల భరించి ధరాతలంబునఁ దలయెత్తి మెలంగఁజాల. కావున నాయందుఁ బరిపూర్ణకృపాంతరంగుడవై నీకరవాలంబుచే నాకంఠంబునఱికి పుణ్యముగట్టుకొమ్ము.

వీర.—ప్రభావతీ! నీవుభర్తనుమోసగించి యుపపతిగూడినందులకు నీకంతశిక్ష విధించునంతటి యవసరముండదు కాని భర్తప్రాణంబులు తీసినందులకు మాత్రము నీప్రాణంబులు దీసితీరవలయును. నీయందుగలిగిన వాత్సల్యమును, కూర్మి, ప్రేమయుఁద్యజించి నీకిట్టిశిక్ష విధించుచున్నాఁడ. నీతల్లినిజూడఁ గోరికకలదేని యొకసారిజూచి నిప్రాణంబులు బాయుటకు సంసిద్ధవై యుండుము.

ప్రభా—సోదరా! ఇట్టియకార్యం బాచరించి నిందపాలయిన నేను నాజనని మొగం బేరీతి జూడగలుగుదు? అయినను నవమాసంబులు మోచినన్నుఁగని నానాకష్టంబులఁ బొంది పెంచిపెద్దదానిగఁ జేసిన యామెనొకసారి దర్శించివచ్చెద ననుగ్రహింపుము.

వీర—(మేదరినిజూచి) ఓరీ ! జయంతవధనుగూర్చి ప్రభావతిని బ్రోత్సాహపఱచినదినీవేయని మాకుఁదోఁచినది. కాని దోషంబుమాత్రము విశేషముగా ప్రభావతియందున్నది. కావున నామెకు మరణశిక్షయు, నీకు నిజీవంబులున్నంతవఱకును గారాగారనివాసివైయుండునటు లనుశిక్ష విధించితిని. (రాజభటులంజూచి) రాజభటులారా ! ఈప్రభావతిం దోడ్కొనిమాజననిని దర్శింపఁజేసి పిమ్మట కింకరుల కప్పగించి యురితీయింపుడు. ఈమేదరిని గారాగృహనివాసునిగాఁ జేయుఁడు. ఇదే ముమ్మాటికి నాజ్ఞ.

(12) సాంగు—వెంకడు కాంభోజి-ఏకతాళము.

1 సంపుడయ్యానన్ను కూడబాబు । నాకొంపదీసిబందెలోన । కుళ్ళబెట్టిబోకుడయ్యా॥ సంపుడయ్యా॥

2 ఎల్లకాలమిట్టులుండజాల । మీాపిల్లనాకుకొంపదీసెచాల । పిల్లలాకుదిక్కులేదు । యిల్లాలికూతలేదు । యెలాబ్రతుకువాడ । యేలీకపోర్వుడయ్యా॥ సంపుడయ్యా॥

3 బుద్ధిలేకపాడుపనిచేసితి । వేసుద్దులేలమిమ్ముదుఃఖపెట్టితి। హద్దుమీారియున్ననన్ను । గుద్దిసంపియేయరయ్యా । ముద్దులాటబ్రతుకదేల। భూమిపాలసూడకయ్యా॥ సంపుడ॥

వెంక—(తనలో) ఓరిబాబు పుట్టిమునిగింది యీాపాడుకట్టెలో పాణాలున్నంతకాలం చెరలో యేడవాలంట అయోదేముడా అంతకంటె సావేమేలుగందా (ప్రకాశము) మాారాజా: కటాచ్చించి నాతలతీయించే యేాలనేనిసిచ్చపొందలేనుబాబు మీావంటిపబువులు యింతత

కుక్కవుసిచ్చ యేస్తారా బాబూ సిచ్చ మెచ్చించాల అన్నా నాకూయి మీా
శేలయింటారు నేచేసిన పాపం అనుభవించొద్దా అయ్యో పెబావతీయెంత
పనిచేసితివమ్మ కోతివంటినీచిత్తం సిక్కపెట్టలేక తాగుమోతులంజకొ
డుకును నన్నీగందంలోకి దింపి నాకొంపతీసావు నీపాణాలు తీసుకుంటు
న్నావు అయితేయేం లే నాకంటనీవేమేలు యేమంటావా నీకురుసిచ్చ యే
సారు గనుక కట్టాలు తెలవు నోనంటేను పాణాలున్నంకాలం గబ్బిల
ప్పెంటవాసనతోనున్న బందిలో చచ్చినట్టు పడుండాల యిదంతకెంగా
ని ముందునాకొంపతీసుకొన్నాను ఓసీ యీాదిపిల్లా! నేటితోనీకూ నాకూ
సరి నీమొగం నాకు కనబడదుకందా ఆనాడునీవెన్ని సెప్పావు మాావాళ్ళు
ఒద్దుసుమీా ఒద్దుసుమీా రానారిపిల్ల స్నేహం ఒద్దుసుమీాయని నాకెంతగ
డెట్టాలే నీమాటయినక యెదవనై కుక్కనై గాడిదనై పందినై పాల
వంటిరాచకులం చెరిచినాకొంప తీసుకొన్నాను. నేనేకాదునావలెమం
చిచెడ్డలాలోచించక పోరుగోరి సంసారిపిల్లల కూడినయెదవల అందరిగ
తియింతే. యిక్కడరాచసిచ్చచచ్చిననాకుయముడుసిచ్చతప్పదు కలిసొ
చ్చిందికందా అనివాళ్ళెరక్క పాడుపని సేయగానేసరా! యిప్పుడు నాకొం
పకూాలిపోయింది నాకత్తిమూాలపడింది నాపిల్లలు చిన్నోళ్ళుపనిపాటలు
సేయలేరు నాయాలిసత్తిలేనిది తడికలల్లునేర్పులేదు. ఆళ్ళెట్టుజీవిత్తారో
తెలదుగందా ఓలేవ్వుయీారిపిల్ల తిరిపమెత్తైనాపిల్లలనురచ్చించుకొనుము.
కాని యీాపెబావతిలాగ పాడుపనికిసిద్దంకాకుము. ఓరోరిపోకిరిలంజకొ
డకలార నాలాగులాతితెరవలబరిగి యిపత్తులపాలుకాకుడు ఓతల్లు
లార! నాలాటినీచోన్నికూడి కామంచేతకన్నులు మూాసుగొనిపోయిలం
జలైతిరిగి యీాపబావతిలాగ కాకమీామానం కాపాడుకొండి. దేవుడా
యికనాబారం నీమీాదేసాను ఆపైనినిచిత్తం.

(భటులు సంకెలలు దగిలించి తీసికొనిపోవుచున్నారు.)

(13) సాంగు—ప్రభావతి హామానాఘూనాలనువరుస

1 హా । పాపీ । నైతీ । నాపతీజంపీ॥ హాపాపీ॥ జారిణినైదు । శ్చారిణినైనం । సారముగూర్చి జేరముఘోసితి ॥ హా ॥

2 లాలితరాజకులంబు చెఱిపితినయ్యో । యేల । నాబ్రతు । కేలనా దుజన్మ॥ హాపాపి॥

3 జగతిపతివ్రతా । చరణముతోసాటి । లేదుకదా యెంచ లేయులకీ యెడ॥ హాపాపీ॥

ప్రభా—(స్వగతము) పతిభక్తికిమించినవస్తువీజగంబున లేదను సంగతి నామనంబున నిప్పుడునాటినది. ఏదియైనను ననుభవంబులోనికి వచ్చినగాని తెలియదు. తుచ్ఛసుఖంబునకాసించి మహాదుష్కార్యం బాచరించితి. ఈనామరణంబు లోకంబున సుదతులెవ్వరునునిట్టియకార్యము సేయకుండుటకై యుదాహరణమై యలరుఁగాక. ఆహా! ఎంత పాపంబుగట్టుకొంటి. భర్తనువధించిలోకనిందపాలైతి. జననీజనకులారా మీరునన్ను బెంచినందుకు సద్గుణంబులుకలదాననై వంశమునకుఁగీర్తి తేజాలనైతిని. నాపయూలంబునమీకుఁగూడ నపకర్తివచ్చినది. నేనెట్టు వంటిదాననైనను మీయందనురాగముమాత్రము లేకపోలేదు. నేఁటిదినంబుననే ప్రాణంబుల బాసిపోవుచుంటిని, ఇట్టికుమారిక గలిగెననియు నామెకుమరణదండన విధింపబడుటచేఁ జచ్చెననియుమాత్రము మనంబున నుంచుకొనుడు. కాంతామణులారా! పురాకృతప్రారబ్ధమునంజేసి నేనిట్టితుచ్ఛమగు దుష్కార్యం బాచరించి యిట్టిపాపంబు గట్టుకొంటి. మీరెల్లరును విద్యావతులై భర్తసేవయే మోక్షప్రదంబనితలంచుచు దుర్గుణంబులను దరిజేరనీయక పుట్టినింటికి మెట్టినింటికిని యశంబుగూర్పుడు. నేను పతివ్రతనుగాకపోయినను నాయనుభవంబునజేసి యిట్టి యుపదేశంబిచ్చుచుంటి. భర్తసేవ విడనాడి జారిణినై సంచరించినందుకు ఫలంబనుభవించితిని.

వీర — రాజభటులారా! ఈమెను మాజననికడకుఁ గొనిపోయి యామెదర్శనంబు జేయించి మధ్యాహ్నంబున వధ్యభూమికిం గొనిపోయి యురిదీయుఁడు.

(రాజభటులు ప్రభావతిని దోడ్కొనిపోవుచున్నారు.)

జయవర్మ — రాజకుమారా! కాలాతీతమైనది మనముగృహంబు నకుఁబోదమా.

వీర — మంత్రివర్యా! నీవేగుము. నేనీసన్యాసితోనించుక సంభాషించివచ్చెద.

(జయవర్మ నిష్క్రమించుచున్నాడు.)

వీర — సన్యాసివేషధరా! నీరూపంబుజూడ నీవొకసుక్షత్రియవంశజుండవని తోఁచుచుండెనని నేనిదివఱకే నీతోననియుంటిని. ఇప్పుడైననుమనంబున శంకదక్కి నిజంబు వచింపఁగోరుచున్నాఁడ.

జయపా — రాజకుమారా! ఆసంగతియంతయు నేనువచింపరాదు. అందులకునన్ను క్షమింపుము. కొండొకకార్యార్థమై యీసన్యాసివేషంబుధరించితిని. పూర్వజన్మంబున నేద్దియోయించుక పాపంబు జేసికొనుటంజేసి కారాగృహమునను ండుయోగము సంభవించినది. నీకృపవలన బంధవిముక్తుఁడనైతిని. ఇంక నాకనుజ్ఞ యిచ్చితివేని నేనేఁగెద.

వీర — ఓయీ! హితుడా! లోకంబున న్యాయాన్యాయంబులు గనిపెట్టుట మిగులకష్టముసుమా. ఏమియు నెఱుంగని నీక న్యాయముగఁ గారాగృహవాసంబు తటస్థించెనుగదా. అందులకు నీచిత్తంబెంత పరితాపమొందుచున్నదో.

జయపా — అందులకేనెంతమాత్రముఁ జింతించుటలేదు. నాబ్రతుకుమాత్రము చింతలకాకరంబైయున్నది.

వీర — ఏమి; అట్లంటివి?

జయపా — మరేమియు లేదు.

వీర—పోనిమ్ము. దానికేమిగాని నీనిజవర్తమానంబు దెలిపి నన్ను సంతసపెట్టెదవా?

జయపా—అయ్యా! అదిమాత్రము చెప్పనందుకు నన్ను క్షమింపుము.

వీర—నీవట్లనుచుండఁగా నేనేమిచెప్పఁగలను? నీకెద్దియేనియభీష్టంబుగలదేని జెప్పుము. దానిఁదీర్చెద.

జయపా—(స్వగతము) ప్రాణపదంబయినమిత్రుండు గతించినాఁడు. ఇంకనాకేమి కావలయును? అతని యస్థికలనైనజూచి సంతసించుచుందును. కావున నవి యిప్పింపుమని కోరుదు. (ప్రకాశముగా) రాజనంధనా! నాకేమియునభీష్టంబు లేదు. కానిజయంతుని యస్థికలు మాత్రము నాకిప్పింపుము. నాకదియే పదివేలు.

వీర—ఇదియేకదా నీయభీష్టము. అట్లనే యిప్పించెద. ఇఁకనే బోయివచ్చెద. (నిష్క్రమించుచున్నాఁడు.)

జయపా—(తనలో) లోకంబునఁగల యంగనలందఱునుపతివ్రతవలెనే చరించుచుందురా! మూఁడువత్సరములనుండి పుట్టినింటకడనే యున్న నాభార్యయు నిట్లుప్రవర్తించుచుండెనుగాఁబోలు. జయంతుని యస్థికలంగొని నాయత్తవారింటికేఁగి నాభార్యాగుణంబులఁ బరీక్షించెదఁగాక.

(నిష్క్రమించుచున్నాడు.)

ఇది తృతీయాంకము.

సంగీత జయంత జయపాలము.

చతుర్థాంకము.

కల్యాణపురము.

చా రు మ తి సౌ ధ ము.

[ప్రవేశము:—చారుమతియు, నర్మదయు]

చారు—చెలీ ! నాకంటె నీవు వయస్సునఁ జిన్నదానవయ్యును, భర్తృసేవాపరాయణురాలనగుటంజేసి పతివ్రతాధర్మంబుల నుగ్గడింపు మనికోరితివి. అందుకునాడెందంబెంతయునానందంబొందినది: నాకుఁ దెలిసినంతవఱకుఁ దెల్పెదను. సావధానచిత్తవై యాలింపుము.

(14) పాంగు —చారుమతి కాంభోజి—ఆది

1 పతిభక్తిసాటిలేదుగా । ఓపణతీవసుధాపైని । పరిశీలింపగ॥ పతి భక్తిసాటి॥

నిరతంబుపతిసేవ । జరియించుసతులాకు । ధరణీదుస్తరగాఢ్యతతి యున్నదే॥ పతిభక్తి॥

2 సత్యాముగాసూర్య చంద్రులుదయింపాక । వ్యత్యస్తమూచేయు బల్మిచేకూరు॥ పతిభక్తిసా॥

3 ఒక్కపతివ్రాత । యుర్వీతలంబెల్ల । జక్కాడచుబ్రోచుశక్తి జెల గు॥ పతిభక్తి॥

తే. గీ. కూరుఁడైన జారుండైనఁ గ్రూరుడైన
విటుఁడైనను మరి యవి వేకియైన
దరుణి కాత్మనాథుఁడు సుమీ దైవసముడు
వానిసేవయె తలఁప సౌభాగ్యమతివ.

పతి యెట్టిదుర్మార్గుఁడైనను నాతనిని దైవంబువలె భజించెడి కాంతనే పతివ్రతారత్నంబని యందురు.

సీ. సకలసౌభాగ్యకా ॥ సారంబునకు రాజ
హంస తలంపఁగా ॥ నాత్మధవుఁడు
అంచితానంత సౌ ॥ ఖ్యాంబుధి నోలలాడఁ
బతికదా పూర్ణశు ॥ పాకరుండు
సంతాపదావాగ్ని ॥ శాంతింప నిజభర్త
యేకదా ఘనవృష్టి ॥ జోకవాఁడు
సంసారమను మహా ॥ సాగరమ్మునదేల్చు
నౌకకు వరుఁడెకా ॥ నావికుండు

తే. గీ. సకలమంగళములు కూర్పఁ ॥ జాలువాఁడు
దలఁపగా ప్రాణనాథుఁడే ॥ తరుణికెప్డు
డింతవచియింపగా నేటి ॥ కెంచిచూడఁ
దోయజాక్షికి భర్తయే ॥ తోడునీడ.

సీ. దరిలేనిదుఃఖాబ్ధి ॥ దరియింపఁజేయఁగా
భర్తసేవకదచూ ॥ పట్టునావ
స్వర్గపురాంతర ॥ సౌధరాజమునెక్క
రమణుసేవయెకదా ॥ రాచబాట
సహధర్మచారిణీ ॥ సద్వ్రతమ్మునకెన్న
నాత్మనాథునిసేవ ॥ యాలవాల
మతిపాపసముదయా ॥ రణ్యము జెక్కంగఁ
గోమలాంగునిసేవ ॥ కులిశధార

తే. గీ. సకలకార్యనిర్వాహక ॥ సాధనంబు
ప్రాణకాంతుని నిజపాద ॥ పద్మసేవ

యుఁ జితానందమునుగూర్చు నతివ కెపుడు
ప్రాణకాంతుని నిజపాద పద్మసేవ.

పతిమనం బెట్లుండునో యదికనుంగొని యాప్రకారము వర్తించుచు హరిగాథలాలించుచు,నతిథులను బూజించుచుఁ గాలంబుగడిపెడి కాంత పతివ్రతయనంబరఁగు. మఱియు సద్గుణంబులు గల వధూటి

తే. గీ. ఉన్నదానికి సంతృప్తి నొందుచుండు
నెల్లపూజలు సేయుచు నెగడుచుండు
నఖిల సాధ్వీజనైక హృద్యానవద్య
సుగుణగణనీయ యగుచుండు జగతియందు.

తే. గీ. అత్తమామలయందునఁ బత్తిగలిగి
మఱఁదలయెడ సతతమును సత్కరుణఁబూని
భృత్యజనముల నెపుడు కోపింపఁబోక
నుభయకులములకు సుకీర్తి యువిద తెచ్చు.

పరపురుషులు సోదరులుగను, పరులధనంబు తృణంబుగను,బరికించుచుండును. ప్రాణధవుని పదసేవాపరాయణురాలు ప్రాణహానికైనను నోర్చుఁగాని మానహాని కోర్వదు. పతిసేవ జేయఁదలంపని నాతి కోతిగాని నాతిగాదు. ఒకత్రుటికాలం బైనను పతినెడబాయక యతఁడెన్ని యిడుమలఁ బడుచున్న నవియెల్లఁ దానును బడుచు యశంబునందవలయును. పతివ్రతభర్తకన్న ముందుగా నిద్రలేచి యతనిపాదంబులకు నమస్కరించి, యత్తమామల చిత్తంబుననుసరించి, గృహకృత్యంబుల నెల్లదీర్చి స్నానంబాచరించి, చక్కనిచేలంబుధరించి వంటకంబానర్చి యతిథులం బూజించును.

నర్మ——సఖీ! చారుమతీ! పతి పరదేశవాసుఁడైయుండెనేనిసతి యేమి సేయవలయును?

చారు—(స్వగతము) ఆహా! ఈమె చక్కనిప్రశ్న యడిగినది. ఇందుకేమి ప్రత్యుత్తరంబిత్తు ఈప్రశ్న నాహృదయంబు తేయుఁగలం చినది. చిరకాలంబునుండి జపాదాంబుజదర్శనంబీయని నానాథునిజ్ఞప్తికిదెచ్చుచున్నది. (ప్రకాశముగా) నర్మదా! సాధ్యమయినంతవఱకుభార్యయెప్పుడునుభర్తనెడబాసియుండరాదు. అట్టిది తటస్థించెనేని పతివ్రతయగుకాంత యెప్పుడును బుప్పొలుముడవక, తాంబూలచర్వణమాచరింపక పతిరాక కెదురుజూచుచు దినంబులు గడపుచుండును.

నర్మ—ప్రియసఖీ! నేఁడు నీమూలంబున నీపతివ్రతాధర్మంబుల గనుఁగొంటి. నాచిత్తంబునకెంతయు నానందముగా గ్రితివి. ఇంకనొక టియడుగఁ దలంచితిని. పతివ్రతయగుకాంత కెప్పుడును స్వబలంబుకంటె దైవబలంబెక్కుడుగనుండుననిజనులువచింపుచుందురు. ఇదినిజమేనా?

చారు—అందులకు సందియమేమి? ద్రౌపదీచరిత్రమాలింపలేదా. మున్ను కౌరవులామెను నిండుసభయందు వస్త్రములొల్చుచుండగా నామెశ్రీకృష్ణుని బ్రార్థింప నతండు కృపాంతరంగుండై రక్షించెను గదా.

నర్మ—నీవుచెప్పినమాట నిజంబే.

చారు—భర్తనువిడనాడి కాలంబు గడపుసతిబ్రతుకుబ్రతుకే కాదు. రమణీ! నాయవస్థకు నేనేమని చింతింతు. నాభర్తసందర్శనమాచరించి నేటికిమూడువత్సరములైనది. అక్కటా! భర్తనుజూడక నేనెన్నిదినంబులిట్లు కాలంబుగడపఁగలను? భర్తయేకదా భార్యకుదోడునీడమైయుండును. అట్టిపతి నన్నుఁజూడక యిన్నివత్సరంబు లున్నయప్పుడు నేను జీవించుటవలన ఫలంబేమి? చెలీ! నిజము జెప్పుచుంటిని. ఇంక కొలదిదినములలో నాభర్త నన్నుఁజూడరాకయున్నచోఁ బ్రాణంబులు బాయుటకు సంసిద్ధనైయుంటి ఇట్టి బ్రతుకుకంటె జీవంబులఁబాయుటయే మంచిదని నాచిత్తంబునఁదోచినది.

నర్మ—చెలీ! కాలంబెప్పుడును నొక్క రీతిగనుండదు. చీకటు లుపోయి వెన్నెలలు వచ్చురీతి దుఃఖములుఁ బోసి సౌఖ్యంబులాదు దినంబులువచ్చును. కావున మనంబునఁ జింతపడియుండకుము. నీతో వెనుక నొకయోగిని నీభర్తను కొలఁదిదినంబులలో నె చూడగలవనివక్కాణించియున్నది. మహాత్ముల వాక్యంబు లనృతంబులు కావు. నీవు నీభర్తను ద్వరలో నె చూడగలవు.

7/16

చారు—సఖి! యెక్కడిమాటలు. ఆయోగిని చెప్పి యనేకదినంబులాయెను. ఇంతవరకును బ్రాణేశ్వరుని జూడనేలేదు. భగవంతుఁడు నానొసట నిట్లువ్రాసియుండఁగా వేరువిధంబున నేలజరుగును.

నర్మ—చెలియా! చింతింపకుము. భగవంతుఁడునీయెడద్వరలో నే కృపఁజూపనున్నాడు. (ఇంచుకయూరకుండి) చాలపొద్దుపోయినది ఇంక నేగృహంబున కేఁగెద.

చారు—అట్లనేపోయిరమ్ము.

(నర్మద నిష్క్రమించుచున్నది.)

చారు—(స్వగతము) అక్కటా! నాయవస్థకు నేనేమనిచింతింతు. తోడికాంతలెల్లరును దమభర్తలంగలసిసౌఖ్యంబందుచుండ నేనిట్టి దుఃఖంబుననుభవించుచుంటి. వారిమధ్యంబునఁ గూర్చుండుటకే నాకు సిగ్గగుచున్నది. అయ్యో! భగవంతుఁడు నాబ్రతుకిట్టిదిగాఁ జేసెను. ఇట్లగునని కలనైనం దలంపనైతిని. భర్తసేవలాచరించుచు దోడికాంతలెల్లఁ బొగడునట్లు యశంబునందుదునని దలంచితినిగాని యిట్లగునని యెన్నఁడును దలంపనైతి. ఇబ్భంగి నింకెంత కాలముగడపుదు ?

తే. గీ. దీపతతిగానరాని మం దిరముభాతి
శారికారాజులేని పం జరముమాడ్కి
భవ్యదైవంబు లేని గ్రా మంబుపగిది
కాదెభర్తచెంగట లేని కాంతబ్రతుకు.

నన్నుజూచిన కాంతలెల్లరు బరిహాసింపుచుందురు. (ఇంచుక యూరకుండి) హా! మనోహరా! నావలన నేరంబేమి? నన్నువిడనాడి యీరీతి నిన్నివత్సరంబు లుండన్యాయమా? అగ్నిసాక్షికవివాహంబైన నాయెడ నింతనిర్దయవహించుటకునావలనదోషంబేమి ? నిరంతరమును నీనామమే దైవమంత్రమువలె హృత్పీఠికయందుంచి భజించుచున్న నా యందిప్పుడైనను కృపవహింపవా ? ఇన్నివత్సరములు విడనాడియుండి నచో నాబ్రతుకేమగునోయని నీకుందోంచలేదా? అహర్నిశంబులునీపాదసేవనొసంగి నన్ను ధన్యగాం జేయుదువనియాసతోనుంటినిగానియీరీతిజేయుదువని యెన్నఁడునుదలంపనైతిని. నీయండలేనట్టినాబ్రతుకేల ? కాంతల కెప్పుడును బతిసేవయే కదా సకలసౌభాగ్యసంపత్ప్రదంబు. భార్యను హింసపెట్టుటనీబోటి పుణ్యాత్ములకుందగునా (ఇ చుక యూరకుండి) హా! దైవమా! నేనీకింత బరువైతినా. నిరంతరమునినామస్మరణం బాచరించుచున్న నన్నుకరుణతోం జూడకుండుట పాడియా. నా మనోహరసందర్శన మాచరించునట్లునీవుచేయలేవా? నాయందిట్టి నిర్దయవహించుటకు నేను నీకేమి లోపంబు గావించితిని తండ్రీ! గోపాల కృష్ణా! నీవేదిక్కని మొరపెట్టుకొన్న దీనజనంబులనేకులరక్షించితివి నామొరాలింప వేమి కారణము ?

సీ. కోపమా లేక నా ॥ పాపమా నన్ను సం
తాప పెట్టంగనో ॥ దైవరాయ
ఖేదమా నీకేను ॥ వాదమా నాతోడ
ఖేదమున్ గూర్పంగ ॥ సాధువంద్య
వాసియా నీకిది ॥ దోసమా నాయది
యీసున జూడంగ ॥ భాసురాంగ
నేరమా నావల్ల ॥ భారమా నేనువి
చారముల్ గూర్పంగ ॥ సదయహృదయ

తే. గీ. యింతవంతను గూర్పంగ స్వాంతమందు
దలఁపుఁ బూనుట గడుమంచిదా తలంప
బ్రోవవే యిపుడైన సంపూర్ణకృపను
పరమ కరుణాస్వభావ గోపాలదేవ.

అయ్యో! నాసంతాపంబులే నిన్ను వేడికొనుటలయ్యెఁ గాని నీకు కృపలేనప్పుడెట్లు నాయందుదయబూనుదువు. అదియుంగాక బ్రహ్మ నానొసట నిట్లు వ్రాసినాఁడు. అది యనుభవింపక నాకుఁ దప్పునా! దానిని దప్పించుట కెవ్వరికైనను దరంబగునా! (ఇంచుక యూరకుండి) వెనుక నొకయోగిని నాకడకు వచ్చి చింతించుచున్న నన్నుఁ గాంచి "రమణీ! నీవు నీభర్త రాకకై యెదురుచూచుచు జింతించుచుంటివి. నీమనంబున నున్న కోరిక దివ్యదృష్టిని నేగనుగొంటి. నీభర్తసందర్శనంబు త్వరలోనే చేయఁగలవు! నీకుశుభంబు లొసఁగూడు"నని వచించెను. ఆహా! ఆయోగిని పల్కులుకూడ మిథ్యయయ్యెను గదా! ఆమె వచించి యిప్పటికి వత్సరంబైనది. ఇంతవఱకును నాతని జూడనే లేదు. నేనింక నెన్నాళ్ళుండఁ గలను. (ఇష్టదైవతమగు కాళీదేవి నుద్దేశించి) తల్లీ! దుర్గామహాదేవీ! నిన్ను నాయిలువేల్పుగాఁ బూజించుచుంటిని. నాయందు నీవు కరుణవహింపవైతివిగదా. ఓతల్లీ! భగవతీ! వేయేటికి. నీవు నాయందుఁ గరుణబూని నన్ను నాభర్తృసందర్శనమాచరించునట్లు చేయకపోతివేని నేను బ్రాణంబులు బాయుట నిజంబు. ఇదే ముమ్మాటికిని బ్రతిజ్ఞచేయుచున్నాను.

[అంత నేపథ్యమున]

భక్తురాలా! చారుమతీ! నీభర్త యిచ్చటికింక మూడుదినంబులలో నరుదెంచును. నామాటనమ్ముము. నీభక్తికిసంతసించితిని. నీకుడిహస్తంబుతో విగతజీవులను స్పృశించితివేని సజీవులగుదురు. ఈవరంబు నీకొసంగితిని. మనంబునఁ జింతదక్కియుండుము.

చారు—ఆహా! ఏమినాభాగ్యము. భగవతి నాయందుఁ బ్రసన్నయైనది. నాకు వరంబుగూడ నొసంగెను. నేఁడుకదా నాకానందమబ్బినది. ఇంక నేనుజింతవీడి మనోహరపాదసందర్శనంబున కెదురుచూచుచుందు.

(నిష్క్రమించుచున్నది.)

ఇది చతుర్థాంకము

HYDERABAD

సంగీత జయంత జయపాలము.

పంచమాంకము.

చారుమతి సౌధము.

[చారుమతి—జయపాలుడు ప్రవేశము.]

(15) పాట—చారుమతి కేదారరాగము-రూపకము.

1 ధన్యురాలనైతినిమీసు । దర్శనమున ప్రాణనాథ । మాన్యచరిత
నినుగంటిని । మానితనైతి॥ ధన్యురాల॥

2 ఆయువమాటాతువిభవ । మందితిసుఖముల జెందితి । మాయురే
మిముకనుంగంటి । మహిని వెలసితి॥ ధన్య॥

3 చిరతపంబుచేసియుంటి । వరదర్శనమునుగంటిని । సిరులగంటిసౌభా
గ్యము । జెందియుంటిని ॥ ధన్యురా॥

చారు—సీ. ఇదికదా సుదినంబు ✧ తుదిలేనినాచిత్త
సంతాపమెల్లను ✧ సమసిపోయె
నిదికదా సుదినంబు ✧ మదిరాత్ములందున
వెలలేనికీర్తితో ✧ మెలఁగగంటి
నిదికదా సుదినంబు ✧ మదనారిపాదముల్
భజియించినందుకు ✧ ఫలముగంటి
నిదికదా సుదినంబు ✧ మదనసుందరమూర్తి
వౌనినుగాంచు భాగ్యంబుగంటి

తే. గీ. నేము చెప్పను నాభాగ్య । మిపుడు నీకు
వేచియున్నందులకు నిన్నుఁ । జూచినాను
ధన్యనైతిని నీపాద । దర్శనమునఁ
గలరె ననుబోలు పుణ్యులు । క్ష్మాతలమున.

మనోహరా! భవదీయముఖారవిందసందర్శనంబునం జేసి నాకెంతయో యానందము గలిగినది. మీపాదదర్శనం బాచరించి నేటికిమూఁడువత్సరంబులైనది. పుట్టినింటికడ కాంతని న్నాళ్ళుంచుటకు మీమనం బెట్టుసమ్మతించె. మిమ్ము విడనాడిన నాటినుండియు దిన మొక యుగముగాఁ గడపుచు మిమ్ముల నెప్పుడుచూతునాయని వేచియుంటిని. నన్నీరీతి విడనాడి యుండుట మీకు న్యాయమనితోఁచెనా. సద్గుణంబులు గల పడఁతికిఁ బతిపదాంబుజసేవకంటెనితరంబు లేదుకదా. మీరు నేఁడో రేపటో రాకయుండినఁ బ్రాణంబులఁ బాయుటకు సంసిద్ధనైయుంటిని.

తే. గీ. కాంచఁగలిగితి మీరూపు । గఱవుదీర
జేయఁగానోఁచినాను మీ । సేవ కాంత
లందున సుకీర్తిఁ బొందంగ । నలరినాను
కలరె ననుబోలు ధన్యులు । క్ష్మాతలమున.

జయపా—రమణీ! ఎఱుగుదువుగదా మారాజకుమారుండగు జయంతుని? అతనికి నాకును అతిమైత్రి.

తే. గీ. మఱవఁగాఁ జేయఁజాలను । భాగ్యభోగ్య
ములను; కాంతపైనుండెడు । భూరిప్రేమ
తల్లిదండ్రుల; దలఁపగా । ధరణియందు
స్నేహమెంతకుఁ జాలదు । నీరజాక్షి.

శా. ఆమిత్రుండును నేనునుం ఘనసుఖ । వ్యాపార మేపారఁగా
భూమిన్ సంతతముం జరింపుచును మా । పూబోండ్లపై నుండు న

త్వే ప్రియమ్ముగా వీడితిమేమి చెప్పఁగలనో ? బింబోష్ఠిరో యిప్పుడా
హా! మిత్రుఁడు గతించె; నన్నిటుల చింతాంభోధిలో ముంచెనా

తన్వీమణీ! నాకును జయంతునకు నున్న మిత్రత్వమును వర్ణించుటకు శేషునకైనను దరంబుగాదు. పండిన నొక్క శయ్యాతలంబు నందే పండవలెను. భుజించిన నొక్కకంచమునందే భుజింపవలెను. ఒక్క తృటికాలంబైనను మేమొండొరులను బాసియుండము. మా మిత్రత్వమునకు భంగముకలుగఁజేయవలెనని యెందఱో యెన్నియో ప్రయత్నము లాచరించి తుదకు వ్యర్థప్రయత్నులైరి.

మ. ధరణీపాలుని పుత్రునింగలసి మోదంబార భూమిన్ నిరం
తరమున్ గాలముబుచ్చుచుంటిమి; సకటా ? తన్వంగిరో యిప్పుడా
వరమిత్రుండు గతించుటన్ నినుగనన్ ? భావించి యేతెంచితిన్
సరసీజానన వాడునేరము కృపన్ ? సైరింపుమీ వేఁడెదన్.

చారు—నాథా! మీరంతమాట పలుకఁ జెల్లునా? మీపాద సేవకురాలను గదా.

జయపా— తే. గీ. ఎన్నినాళ్లులాయెను కదా ? యింతినిన్ను
గాంచి; యాత్మ కానందంబు ? గలిగెనాకు
నిన్ను వీక్షించుటం జేసి ? నీరజాక్షి
తప్పు సైరింప వేఁడఁగాఁ ? దగదొ నిన్ను

రమణీ! పుట్టినింటికడ నిన్నాళ్లు నిన్నుంచి దుఃఖములపాలు జేసిన పాపుండ. నాకై యెంత యారాటం బందితివో కదా

చారు—నేనందిన యారాటం బంతయు మీముఖ సందర్శనంబున నడఁగెను. మీపాదసేవ సేయు భాగ్యంబు నేటికి లభించినది. అదియే నాకానందము. (ఇంచుక యాలోచించి) నాథా! ఉసికేమిగాని, మీకుఁ బరమమిత్రుండగు జయంతుని యకాలమరణంబునకుఁ గారణంబడుగవచ్చునా!

జయపా—ఆకారణము చెప్పెదగను. ఈకలికాలంబున నావి ధాత,

తే. గీ. మూర్ఖులనుమూలగూర్చెఁ బూర్వము నలినాంధ్రి
పెక్కువస్త్రంబులిల జీర్ణింపజేయు
సుందరాంగుల గూడి యానందమును
యౌవనాంగుల కిచ్చుచుండు నకటచాప్రు

మఱియు, తే. గీ. బిడ్డలను డబ్బుకాసించి విక్రయించు
వారు; జారునిపొందుకై పతులజంపు
వారు; జన్మంబునందియున్నారు జగతి
కట్టి! యేమిచెప్పుదు కలి కాల మహిమ.

చారు—(తనలో) నాథుండు చెప్పిన రెండవవాక్యములందు విశేషార్థంబు స్ఫురించుచున్నది. ఈయన యిట్లు వచించుట కేమికారణమో కదా. (ప్రకాశముగా) మనోహరా! మీరు చెప్పిన రెండవవాక్యంబునఁగల యర్థంబు నాకుఁ దెలియుటలేదు.

జయపా—తరుణీ! అందు విశేషార్థమేమియును లేదు. ఇక్కలికాలంబున నట్టి కాంతలుండిరని చెప్పితిని.

చారు—ప్రపంచంబునంగలవారందఱునట్టివారనియేనామీ యభిప్రాయము లేక సద్గుణంబులుగల వధూటులుకూడ గలరనియా!

జయపా—సద్గుణంబులు గలవారరుదని నాయభిప్రాయము. (ఇంచుక యూరకుండి) సతీమణీ! ఆప్రసంగమంతయునిప్పుడేల? మార్గాయాసంబున డస్సియుంటిని. కావున నిద్రావశ మయియుండి బడలికవాపుకొందును. (శయ్యపైఁబరుండి) మాఱుచిలిని ఈమంచమునకిందనుంచి నామాట నంగీకరింపుము (అని నిద్రపోవుచున్నాఁడు.)

చారు—(స్వగతము) మనోహరుఁడు వచ్చుటంజేసి నామనంబెంత ప్రమోదము నందెను. భర్తను సేవచేయు భాగ్యంబు నేటికి ల

భించితిఁడికదా. (ఇంచుక యూరకుండి) నాథునికిని దప్పిపట్టినది ఈమంచముక్రిందనున్న మూట నెత్తవలదని నానాథుఁడు వచించె. ఇది చేసియుండదోకదా. మూటవిప్పిచూతునా. అట్లాచరించితినేని నాథునాజ్ఞనుల్లంఘించినదాన నగుదు. అట్లుగాదు. నాథుండు నాకొఱకేమైనా తెచ్చియుండి పరిహాసంబున నట్లు పలికియుండును. కావున చూచెదను. (అని మంచముక్రిందనున్న మూటను విప్పిచూచి) ఏమిదీ! ఆశ్చర్యముగనున్నది. అస్థికలమూట యేటికి దెచ్చెనోకదా నాథుండు నాకొఱకేదియో తెచ్చెనని యెంచితిని. తుదకివి యస్థికలయ్యెను. కానిమ్ము. ఇదియెప్పటివలెనే మూటగట్టియుంచెదను. (అని యట్లు చేయుచున్నది)

(మంచముక్రిందనుండి జయంతుండు లేచుచున్నాఁడు)

జయం—(కోపముతో)

పంచచామరము.

భయంబులేక నిన్ను నాదు భార్యగూడి యుంటివే
శయాతలంబునందు నిష్ఠ సంతసంబు జెందుచున్
నయంబులేని నెంచి పాడి నావె దుర్మదాంధమా
రయంబునన్ ఖలాసిచేత ప్రాణమూడదీసెదన్.

ఓరీ! మిత్రద్రోహీ! ఎంతకార్యంబాచరించితివిరా! నాస్నేహము వలదని నిన్ను కోఁపుచ్చినను సిగ్గులేక నావెంటవచ్చి యిట్టిద్రోహకార్యంబాచరించితివా. నిన్ను నమ్మినేనెంతమోసపోయితిని. బాల్యంబాదిగ నావెంట జరించుచుండ గపటంబెఱుంగనివాఁడవనితలంచితిని గాని యిట్లొనర్తువని దలంపనైతినిగదా! నీదుర్వర్తనంబంతయు మొన్న వేశ్యతో సంభాషించినప్పుడే తెలిసినది. ఓరీ! దుష్కర్మా! నీకామము దీర్చుకొనుటకు స్నేహితుని భార్యయే కావలసివచ్చెనా. ఔరా! ఎంత పనిగావించితివి. ఓరీ! పాపాత్మా! పరాంగనలను రమించుటకేనా బ్రహ్మసృష్టించినది. ఇట్టికార్యంబాచరించుట పాపంబనియైనను నీమదికిఁ

దోఁచలేదా. ఆవేశ్యను నేను గోరినప్పుడు పరాంగననుగూడుట పాపంబని నీవు నాకెన్నియో బుద్ధులుగఱపితివి. నీనీతులు కాలిపోయినవా. అప్పుడు మోహాంధకారంబున మునింగియున్న నీకు నీతులు దోచునా (ఆలోచించి) ఇట్టి దుష్కార్యంబాచరించిన యీపాపాత్ముని మదీయకరవాలంబున ఖండించి కృతార్థుండ నయ్యెద. (అని జయపాలుని కంఠంబు నఱికి చారుమతి జూచి) హా! యెంత యకార్యబాచరించితిని. (కలఁది కన్నులుచూచి) ఇది యంతయు మాయగఁదోచుచున్నది. ఈకాంత నా భార్యకాదే. ఈమందిరము మా మిత్త్రునిది కాదు. (చచ్చినజయపాలుని జూచి) హా! జయపాలా! మిత్త్రశేఖరా!

(16) సాంగు—జంఝూటిపీలురాగము—రూపకము.

1 చంపితినా మతిలేక । సఖా ॥ చంపితినా॥
యోచఁ సేయక । యుగ్రముదాల్చి ॥ చంపితినా మతి॥
2 నాసతియనుకొని । మోసముఁజెందితి । నాసిగ్గోపము పుట్టఁగఁజాల-
క ॥ చంపితినా॥
3 ప్రాణసఖుని నీదుప్రాణసుదసతి । దీనుఁడనైతిని తెలిసిఁదాఁకగతి॥
చంపితినా॥

తే. గీ. నాదుభార్యఁ బజ్జను జేరి ఽ నావటంచు
కఱకుఁ ద్రిప్పి కంఠంబు ఽ నఱకినాఁడ
కటా! మితిలేనిపాపంబు ఽ గట్టుకొంటి
నిందు కేమంచు జింతింతు ఽ డెందమందు.

అయ్యో! కోపంబుచే నిజము తెలియఁక నిన్నిరీతిగాని జేసితిక దా, ఎంతపాపంబు గట్టుకొంటి. సఖుఁడా నిన్ను జిన్నతనంబునుండియు నాతో

తే. గీ. స్నేహమొనరించునట్టులు ఽ జేసినాఁడ
నెంచలేనిభాతిని సంచ ఽ రించినాఁడ

నీవె నాప్రాణమంచును నెంచినాఁడ
పాపినైనీకు ప్రాణంబు బాపినాఁడ.

నీకు మిత్రుండనై [illegible] నీతోఁజరించుచు సంతసంబున కాలంబుగడపుచు నీదగు నీప్రాణంబులు గూడ బాపితినిగదా. నినంటి మిత్రుండు నాకు వేయిజన్మంబులు తపంబాచరించిన దొరకునా. అక్కటా! చేతులారఁ జంపుకొంటిని. (ఇంచుక యాలోచించి) ఆహా! యీమందిరంబునకు నేనెట్లువచ్చితినోకదా. ఈమె నిక్కంబుగా జయపాలుని భార్యవలెనే దోఁచుచున్నది. ఇప్పుడు నేనేమి చేయుదును? హా! భగవానుఁడా! నాచేత నెట్టిదుష్కార్యం బాచరింపఁజేసితివి. (పరికించి) అదిగో! ఆమె నిద్రనుండి లేచుచున్నది. (భయము నభినయించుచున్నాఁడు.)

చారు—(నిద్రలేచి) మార్గాయాసంబున డస్సియుండుటచేనాథుండింకను నిద్రించుచునే యున్నవాఁడు. (అతనిపరికించి) హా! ఏమిది ఇరువురము గలసి శయనించియుండి, నేనుమాత్రము నిద్రలేచునప్పటి కీతనికంఠము నఱకఁబడియుండెను. అయ్యో! నాప్రాణేశ కేమనివగతు. పెక్కువత్సరంబులనుండి నిజపాదదర్శనంబీయని మనోహరుండరుదెంచె. ఇంక నాతని సేవచేసి కృతార్థురాల నగుదునని తలపోయుచు సంతసించుచుండగా నాకిట్టియవస్థ దాఁజెల్లునే మనోహరా! మీకోమలశరీరము నెట్టిగతిలోఁజూడవలసివచ్చెను. నిర్భాగ్యురాలనగు నాతోఁగూడి యుండుట కిచ్చలేక దివం బలకరించితిరా. నాకునిద్రరాకున్నచో నింతముప్పు వాటిల్లకుండునేమోకదా. ఒకదినంబైనను మీపాదసేవ జేసి యెఱుంగనుగదా. పాపాత్మురాలనగు నాకాభాగ్యముకూడ లభించునా. (ఇంచుక యూరకుండి) అక్కటా! కంఠమునఱకఁబడియుండుట కేమి కారణమోకదా. ఏదుర్మార్గుండీసౌధంబు బ్రవేశించి యిట్టిఘోరకృత్యం బాచరించెనో యెఱుంగరాదు. (ప్రక్కఁదిరిగి జయంతునిజూచి) ఓరీ

దురాత్మా! నీవెవ్వఁడవురా! అర్ధరాత్రింబున నాసౌధంబుఁజొచ్చి నిదు
రించుచున్న యున్నాథుని కంఠంబు నఱకితివి. దుర్మతీ! నీవిట్టియకార్యం
బాచరించుటకుఁ జేతు లెట్లాడెనురా! నామనోహరుఁడు నీకేమియపకా
రం బొనరించెను. ఏ తలంపుతో నంతఃపురము జొచ్చితివి.

జయం — (భయము నభినయించుచు) కాంతాశిరోమణీ! నేనే
మీ దేవుండగు నో రాజకుమారుండ. నీనాథునకు నే నత్యంతసఖుఁడ. నా
యభిధానంబు జయంతుఁ డండ్రు. నేను మాయత్తవారింట భార్యా
సహితుఁడనై యుండ జయపాలుఁ డిక్కడ మేల్కొంటిని. ఆమాయ యేమియో
నాకుఁ దెలియకున్నది. ఇప్పుడు నీనాసఖుండు నన్ను వంచించి, నాభార్య
పజ్జను జేరనుండ నెంచి, కోపావేశంబున నెఱుంగు తెలియక యిట్టియకా
ర్యం బాచరించితిని. నన్ను నీ వేశిక్షవిధింపఁ జేసినను సంసిద్ధుండనై యుం
టి. నీకు భర్తృశోకంబు దెచ్చియుంటి నాత్మ నీకరవాలంబు చేగుత్తుక
నఱికి పుణ్యముగట్టుకొమ్ము.

చారు — ఓయీ! రాజకుమారా! నీవు మా రాజకుమారుం
డవే. నాప్రాణేశుని కనుంగు సఖుండవనియుఁ దెలియుదును. కాని, నా
మనోహరుండు నీవు గతించితివని వచించినాఁడు. గతించినవాఁడవు తిరిగి
యెట్లు వచ్చితివి?

జయం — సోదరీమణీ! నే నెఱింగినంతవఱకు నిజంబు బల్కెద.
మాయత్త వారింట నిద్రించితిని. ఇచ్చట మేల్కొంటి.

చారు — (తనలో) ఇది యాశ్చర్యముగ నేయున్నది. (ఆలోచించి)
ఇందుకు నేనాలోచింపనేల. కాళీమహాదేవి నాయందుఁ గృపాంతరంగ
యై మరణించిన వారిపై నాకుడిహస్తంబు మోపినచో సజీవులగుదురని వ
రంబిచ్చెనుగదా. ఆవరప్రభావంబున నానాథుని జీవింపఁజేసెద. (ప్రకా
శముగా) రాజనందనా! నీవు చింతపడకుము. నిను మిత్రుండను, నాకు

ప్రాణేశ్వరుఁడు నగునితనిని దృటిలో జీవింపఁజేసెదను. (అని తన కుడి హస్తముచే జయపాలుని స్పృశించుచున్నది.)

[అంతటఁజయపాలుఁడు లేచుచున్నాఁడు]

జయపా—(కన్నులు నులిమికొనుచు) రమణీ! నిద్రనుండినన్ను మేల్కొలిపితివేల? (అని ప్రక్కనున్న జయంతుని విలోకించి) ఏమిదీ! ఆశ్చర్యముగనున్నదే! ఓయీ జయంతా! మరణించిన నీవు భూతంబవై వచ్చితివా!

జయం—నాచే వధింపఁబడిన నీవును నట్లేవచ్చితివా!

జయపా—(తనలో) ఇదివింతగానున్నది. మరణించిన యీతఁడుమరల నెట్లు బ్రతికెనో కదా, నాకు భీతి కలుగుచున్నది.

జయం—మిత్రమా! ఏమి యాలోచించుచుంటివి? నేను నీసఖుండనగు జయంతుడనే (అని సమీపించుచున్నాఁడు)

జయపా—నీవు భూతమువలెఁ దోచుచున్నావు. నన్ను సమీపింపకుము. చచ్చిపోయిన నీవుమరల నెట్లు వచ్చితివి?

జయం—నేను చావలేదు. నాచే నీవిప్పుడు చంపఁబడి మరల నీభార్యా ప్రభావంబునంజేసి బ్రతికితివి.

జయపా—(తనలో) ఈసంగతి నాభార్యనే కనుఁగొందు(చారుమతిని విలోకించి) రమణీ! ఏమిది? ఇదియంతయు నాకద్భుతంబుగఁ దోచుచున్నది.

చారు—మనోహరా! మీరు నిద్రజెందు సమయంబున మంచముక్రిందఁబెట్టిన మూటనంటవలదని వచించితిరి. కాని నేనూరకుండక నాకేమి తెచ్చితిరోయని నాసచే దానినివిప్పి యందస్థికలుజూచి, మరల నెప్పటివలెనుంచినిద్రబోతిని. పిదప నీజయంతుఁడెట్లులో వచ్చిమీకంఠంబు నఱికి చింతించుచు నిలఁబడియుండ నేను మేల్కని యాతనిం

గాంచి మిమ్ములఁజంపుటకుఁ గారణంబడిగితిని, అందుల కాతఁడు తన భార్యపజ్జను మీరు పరుండిరను తలంపున నట్లుచేసితినని చెప్పెను.అంతట నేను నాకు గాళీమహాదేవి యిచ్చిన వరప్రభావంబున మిమ్ము బ్రతికించితిని. ఆతండును నట్టులే బ్రతికెనని నా నమ్మకము.

జయపా—(తనలో) ఏమి! నాతరుణీ ప్రభావము. (ప్రకాశముగా)

శా. నీపుణ్యంబునఁజూడఁగల్గితిని నా ♦ నెయ్యంపు మిత్రోత్తముఁ
భామా! చచ్చినయట్టి మమ్ముబ్రతికిం ♦ పంజేసి నాపీవహా
నీమాహాత్మ్యము నెన్నగాను దరమా ♦ నే మాకు వీక్షింపఁగఁ
భూమిన్, జూడఁగ లేదుసుమ్మొచట ని ♦ న్నుంబోలు రామామణీ.

(17) సాంగు—జయంతుడు॥ వినుతసుగుణశీలా అనువరుస

1 బ్రతికించితివమ్మా నీపతినినన్ను సాధ్వీ ॥ బ్రతికించి ॥ నాతోటపతివ్ర
తవునీవు సాధ్విపొగడదరమే ॥ బ్రతి ॥ గారీకృపచేసీదగు కాంతు
బ్రోచినావు। భూరిమాహాత్మ్యముచేననుబ్రోచినావునీవు ।యీధా
రుణిలోనీకుసాటి తన్వులందుగలరే ॥ బ్రతికించితివమ్మా ॥

2 పుట్టినవంశంబునకునా । మెట్టినకులమునకు । నీయట్టికీర్తిదెచ్చి
నట్టి యంగనలిలగలరే । ఓపట్టినీకుజేయువాడ వందనములుగొ
నుమా । బ్రతికించితివమ్మా॥

జయం—కాంతాశిరోమణీ! ప్రాణంబులఁబాసిన మమ్ముసజీవులుగఁ జేసి, మామిత్రత్వమును మరల గలిపిన మహాపతివ్రతవగు నీకు నమస్కరింపుచున్నాను.

(నమస్కరించుచున్నాఁడు.)

(జయపాలునిజూచి) మిత్రమా! నేనేకారణంబున మాయత్త వారి గృహంబున నలుగబడితిని?

జయపా—అదియంతయు నీకుఁదరువాత రహస్యంబుగఁ దెలిపెద. ఇకముందుము పూర్వపుభాతిని స్నేహితులమైతిమి. అదియేనాకుఁ బదివేలు. ఇంక మఱేమి కావలెను?

జయ—ఇంకఁ గావలసినదేమున్నది. అయిన నిట్లగుఁ గాక.

తే. గీ. తరుణులెల్ల సన్మార్గ వర్తనము గలిగి
పుణ్యశీల యీమెవలె నుర్వి నుందురు గాక
న్యాయమన్యాయ మెఱిఁగి భూనాథులెల్ల
ప్రజల నేలుచుండునుగాక భవ్యకృపను.

(అందఱు నిష్క్రమించుచున్నారు)

ఇది పంచమాంకము.

సంపూర్ణము.

SREE VEMANA ANDHRA ... HYDERABAD

బాలవితంతువిలాపము.

జాలిపుట్టించు పద్యములు. బాలవితంతువుల దురవస్థలు కన్నులకట్టినట్లు వర్ణింపబడినవి. ఒక్క పద్యమువిన్నను వజ్రమునంటి హృదయమైనను వడగండ్లవలె కరిగిపోవును. ఇంత కరుణరసప్రధానమగు గ్రంథము ఆంధ్రభాషలో లేదు. శైలిమధురము. కరుణారసప్రధానము. కన్యాశుల్కము వరశుల్కము బాల్యవివాహము వృద్ధవివాహము. విషమవివాహాదులవల్ల మూడు కీడులను దేటతెల్లముగా దెలుపు నీతిబోధకమై విలసిల్లు హృద్యములగు పద్యములు.

వెల 0—5—0

వలయువారు:—

కర్రా అచ్చయ్య అండ్ సన్సు

బుక్ సెల్లర్స్,

రాజమండ్రి.

SREE VEMANA ANDHRA ... NILAYAM
HYDERABAD-DN.
1923.

శ్రీ[illegible]విలాసము	0	10
విచిత్రబిల్వ[illegible]్రీయం వృ॥ అ॥	0	8
[illegible]	0	12
[illegible]జయం ఇ॥ యె॥	1	0
చింతామణి కా॥ నా॥	1	2
పద్మవ్యూహము	1	0
శ్రీరామవిజయం కో॥ హ	0	10
సంగీత స్యమంతకోపాఖ్యానీయం గా॥ శ్రీ॥	0	8
సంగీత పాశుపతార్జునీయం ”	0	8
సీతాకళ్యాణం ”	0	8
గాంధీవిజయధ్వజం శ్రీ॥ కృ॥	1	0
తిలకుమహారాజు నాటకం ”	1	0
ఆం[illegible]ప్రినాటకకృతులు		
మొదటిభాగం	0	10
డిటో రెండవభాగం	0	10

నవలలు.

సౌందర్యతిలక చి॥ ల॥	1	0
కర్పూరమంజరి	1	0
సుధాశరచ్చంద్ర	1	0
గణపతి 1 & 2భా	1	8
అహల్యాబాయి	0	12
హేమలత	0	12
రాజరత్నము	0	12
సిద్ధార్థచరిత్ర	0	10
రామచంద్రవిజయం	0	10
రఘుకుల చరిత్ర	0	10
భారతకథామంజరి	0	8

వినోదములు 1 & 2భా	0	8
డిటో 3భా	0	8
కృష్ణవేణి	0	6
మణిమంజిరి	0	6
నందచరిత్ర	0	4
సువర్ణగుప్తుడు	0	4
సాక్షి పా॥ ల॥ క్యాలికో	2	0
పద్మావతి వృ॥ అ॥	1	8
ప్రసన్నముఖి చ॥ మూ॥	1	0
ఇందుమణి	1	0
ఆనందమఠ	1	0
కపాలకుండలి	1	0
యశస్తిలక	0	10
చిత్రలేఖ	0	10
శ్రీదేవి	0	10
లలితకుమారి	0	10
పెద్దాపురం సంస్థానచరిత్రం	0	10
పురంజయ	0	14
హమీర్ సింగు	0	12
ఆళహారసింగు	0	8
దాదాబాయినౌరోజి	0	3
శివాజీచరిత్ర	0	3
బేతాళునియద్భుతకథలు వే॥ వెం॥ ...	0	12

స్త్రీలకు ఉపయోగించు పుస్తకములు.

పాటరామాయణము	1	0

ఆంధ్రనాటకములు.

	రు	అ
చిత్రనళీయము ధ. కృ.	1	6
విషాదసారంగధర	1	6
పాంచాలీస్వయంవరము	1	2
మోహినీరుక్మాంగద	1	2
ప్రమీలార్జునీయము	1	2
చంద్రహాస	1	2
బృహన్నల	1	2
ముక్తావళి	1	2
వరూధిని	1	2
చిరకారి	1	2
గయోపాఖ్యానము॥చి॥ ల	0	8
ప్రసన్నయాదవము	0	8
పారిజాతాపహరణము	0	8
చతురచంద్రహాస	0	8
స్వప్నవాసవదత్త	0	6
పార్వతీపరిణయం	0	[illegible]
సంగీత సత్యావిజయమను హరిశ్చంద్ర చ॥ మా॥	1	0
సంగీతసావిత్రి చ॥ మా॥	1	0
సంగీతప్రహ్లాద	0	12
మహారాష్ట్రవిజయం	0	12
చంద్రకాంత పాటలు	0	10
సంగీత స్త్రీసాహసము	0	12
సంగీత శశిరేఖ	0	8
రంగారాయ కదనసమ వాకారము. బొబ్బిలియుద్ధము కా॥ సా॥	1	0
కన్యకాపరమేశ్వరి	1	0
సుగుణమణి వ॥ బా॥	0	10
శ్రీరామజననము ద్రో॥ సీ॥	0	8
శ్రీరామప్రవాసము	0	8
శ్రీరామవుద్యోగము	0	8
శ్రీరామవిజయము	0	8
శ్రీరామఅశ్వమేధము	0	8
పాండవఅజ్ఞాతవాసం	0	8
సారంగధర	0	8
సంగీతజయంతజయపాలం	0	8
ఉషాపరిణయము	0	8
హస్తినాపురము	0	8
ద్రౌపదీ పరిణయము	0	12
విజయబొబ్బిలి	0	12
శ్రీకృష్ణతులాభారము	0	1[illegible]
వైదర్భీవిలాసము	0	10
సామ్రాజ్యోదయం	0	.0
ఆంధ్రపతాకము	0	12
పాదుకాపట్టాభిషేకం పాటలు	0	12
లంకాదహనము పాటలు	0	10
గులోబకావళి అ॥ సు॥	1	0
ఊర్వశీశాపవిమోచనము	1	0
జయచంద్రచంద్రరేఖావిజయమను లాల్ గోహరు	0	10
ప్రతిజ్ఞాపాండవము	0	10

వలయువారు

కరాప్రి అచ్చయ్య అండ్ సన్సు,

బుక్కుసెల్లర్స్, రాజమండ్రి.